

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Mediální obraz českého fotbalového fanouška

Bakalářská práce

Autor: Natálie Jehličková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Natálie Jehličková

Studium: P14P0486

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: Mediální obraz českého fotbalového fanouška

Název bakalářské práce AJ: Medial point of view of a Czech football fan

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se zabývá postavením českých aktivních fotbalových fanoušků na veřejnosti a ovlivňování jejich postavení pomocí médií. Práce má dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje obecnému vlivu masových médií a hojnosti výskytu informací o násilnostech a výtržnostech fanoušků v televizi, na internetových stránkách a v novinách. Praktická část práce obsahuje dotazníkové šetření, které má za úkol zjistit, zda česká populace ve věku od osmnácti až do padesáti let nahlíží na fotbalové fanoušky negativně či pozitivně, právě díky přístupným mediálním zdrojům.

KASAL, Josef. Násilí na stadionech jako odraz kultury. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 218s. ISBN 978-80-7435362-8. MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2004, 181 s. ISBN 80-903333-0-3. SMOLÍK, Josef. Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu. Vyd. 1. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008, 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7. GILES, David. Psychologie médií. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 185 s. Z pohledu psychologie. ISBN 9788024739212. VERICK, M. Mediální monopol: kontrola myšlenek a temná manipulace. Vyd. 1. Praha: EarthSave CZ, 2009, 213 s. ISBN 978-80-86916-09-5. URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. Masová komunikace a veřejné mínění. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 230 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 02. 07. 2017

Natálie Jehličková

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce za jeho cenné rady a připomínky, které mi poskytl, a dále za jeho čas, který mi věnoval při zpracovávání této bakalářské práce. Dále také respondentům, kteří mi věnovali svůj čas na vyplnění dotazníků a poskytli mi tak možnost zpracovat empirické šetření. Poděkování patří i mé rodině a blízkým za podporu, kterou mi poskytovali během celého studia.

Anotace

JEHLIČKOVÁ, Natálie. *Mediální obraz českého fotbalového fanouška*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 55 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem médií na člověka, respektive popisuje obraz českého fotbalového fanouška na základě interpretací masmédií. Teoretická část je věnována historii masmédií a jejich dělení na různé typy. Dále jsou zde uvedeny možnosti cíleného ovlivňování a manipulace na každého jedince ze společnosti. Jsou zde zmíněny i typologie fotbalových příznivců a následně také rozlišení typů fotbalových chuligánů a jejich vývoj. Praktická část následně obsahuje empirické šetření. Součástí tohoto šetření je dotazník, na který odpovídali mnou vybraní respondenti, a anketní dotazník, který byl pro samotné hráče fotbalu. Součástí vyhodnocení empirického šetření jsou výsledky zpracované do tabulek a grafů.

Klíčová slova: masmédiá, manipulace, vliv, fotbaloví chuligáni, fotbaloví fanoušci, divácké násilí

Annotation

JEHLIČKOVÁ, Natálie. *Medial point of view of a Czech football fan*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 55 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with a topic of influence of media on a human. Specifically it describes how mass media presents a typical Czech football fan. The theoretical part firstly presents history of mass media and describes several types of mass media, and later it presents options of intended influencing and manipulation towards all members of human society. There is also a variety of football fans typologies that are subsequently extended to a typology of a football hooligan and its development. In the applicable part of the thesis, an empirical investigation is presented. The empirical investigation is based on a survey for particular respondents and on a questionnaire for football players. The results of empirical investigation are demonstrated in several tables and charts.

Keywords: mass media, manipulation, influence, football hooligans, football fans, spectator violence

Obsah

Úvod.....	8
1 Masová média a jejich vliv	9
1.1 Vývoj masových médií	10
1.2 Kritika a hodnocení masmédií	12
1.3 Vliv masových médií na člověka.....	14
1.4 Masová kultura	17
1.5 Sportovní média.....	18
2 Fotbaloví diváci, chuligáni, fanoušci.....	19
2.1 Divácký fanatismus a rituál	21
2.2 Typologie fanoušků	24
2.3 Fotbalové chuligánství.....	25
3 Nástup fotbalového násilí	29
3.1 Proměny v diváctví.....	29
3.2 Hooligans v České republice	30
4 Fotbalový chuligán v médiích	32
5 Průzkum postojů občanů k interpretaci způsobu jednání fanoušků médii	36
5.1 Projekt průzkumu	36
5.2 Výsledky empirického šetření	37
Závěr	51
Literatura.....	53
Seznam tabulek	56

Úvod

Média jsou součástí dne běžného života. Každého z nás nějakým způsobem ovlivňují. A právě jejich vliv je tématem častých, avšak velmi obecných diskuzí a debat. Například o tom, jak reklamy nutí lidi kupovat předražené výrobky. Nebo se zabývají tím, jak nás dobře napsaný titulek dokáže navést na naprosto odlišnou myšlenku, ba dokonce vyvolat strach či paniku. Ale samotný dopad médií na jednotlivé oblasti, jako je třeba móda, hudba, divadlo nebo sport, už tak často probíraným tématem není. Právě na sport má mnoho příznivců a to napříč generacemi. Je globálně důležité pro celý sportovní svět, aby tito příznivci byli okolím vnímáni v co nejlepším světle. Média, jakožto velmi mocný hybatel názorů utvářejí obraz sportovních fanoušků v očích občanů, kteří sportu tolik nefandí. Nejrozšířenějším typem fanoušků jsou například hokejoví fanoušci, fotbaloví fanoušci nebo třeba fanoušci basketbalu. A právě těmto fotbalovým fanouškům a jejich obrazu vytvářenému médií se bude věnovat má bakalářská práce.

Cílem této práce je ukázat, do jaké míry jsou média nástrojem interpretace negativních názorů na fotbalové fanoušky a do jaké míry tedy ovlivňují postoje českých občanů k těmto fanouškům. Dále se budu také zabírat názory veřejnosti na sankce vůči agresivním fanouškům.

Práce má dvě části, teoretickou a empirickou. První část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje historii médií, vývoji masmedií a typům masmedií a důrazem na samotný vliv a manipulaci masmedií a základní vhled do problematiky masové kultury. Poslední podkapitola tohoto oddílu se zabývá pouze sportovními médii.

Druhá kapitola charakterizuje pojmy jako fotbalový divák, fotbalový fanoušek, fotbalový chuligán.

V poslední kapitole nalezneme postupné proměny v diváctví – tedy proměny českého fotbalového diváka, dále příchod hnutí hooligans na českou scénu a mediální kauzy v České republice spojené s fotbalovým chuligánstvím a násilím.

V úvodu empirické části se nachází kapitola věnovaná výzkumnému šetření názoru vybraných respondentů na fotbalové fanoušky v České republice na základě interpretace médií. Výsledky tohoto dotazníku jsou zaznamenány ve formě přehledných tabulek, kde jsou zaznamenány číselné a procentuální výsledky.

1 Masová média a jejich vliv

„Pojem média (z latinského medium, česky prostředek, prostředí) nemá přesně vymezené a obecně akceptované hranice. Používá se jak k označení přímých individuálních prostředků komunikace, tak k označení prostředků technických. Zároveň se ale vztahuje na jednotlivé organizace masové komunikace i na sociální instituce“ (Urban, Dubský, 2011, s. 48). Kromě pojmu média můžeme nalézt v odborné literatuře také pojem masmédia. Autoři v knize *Masová komunikace a veřejné mínění* vymezují masmédia následovně: „Slovo masmédia je původem z anglického mass media. Masovými médii se rozumí komunikační prostředky a instituce, které dokáží velkokapacitně vyrábět sdělení veřejného charakteru a distribuovat je směrem k rozptýlenému, rozmanitému a individuálně neurčenému publiku. Českým ekvivalentem pojmu masmédia jsou hromadné sdělovací prostředky, prostředky masové komunikace nebo prostředky masové informace“ (Urban, Dubský, 2011, s. 48).

Můžeme tedy s jistotou říci, že masová média jsou všude kolem nás, setkáváme se s nimi každý den, ať chceme nebo ne. Titulky z novin spolusedícího ve vlaku, titulky na úvodní stránce emailové adresy apod. Každý den se setkáme s nějakým vlivem masmédia přímo na nás. Nejenže jsou zdrojem informací o aktuálním dění, ale v moderní době představují také zdroj vzdělávání a v neposlední řadě zdroj zábavy. V moderní společnosti mají masmédia zvláště výrazné místo. A jejich význam narůstá. Médium, které vzniklo ze všeho nejdříve, jsou noviny, po nich následoval rozhlas a televize. Fenomémem nového tisíciletí se stává internet.

Dalším důležitým faktorem, který je nutno zmínit, je, závislost masmédií na společnosti. Naše společnost je tzv. živí. Masová média tedy hrají velkou roli v našich životech, zároveň však každý z nás hraje velkou roli v životnosti masmédií.

Denis McQuail (2002, s. 21) ve své knize zmiňuje pět základních funkcí masových médií, které jsou:

- **zdrojem moci** – potencionálním prostředkem vlivu;
- **prostředím** (či arénou), kde se na národní i mezinárodní úrovni odehrává celá řada událostí z oblasti veřejného života;

- významným **zdrojem** výkladů sociální reality a představ o ní, proto jsou média také místem, kde jsou konstruovány, ukládány a nejviditelněji vyjadřovány změny v kultuře a hodnotách společností a skupin;
- primárním klíčem ke **slávě** a k postavení známé osobnosti, stejně jako k účinnému vystoupení na veřejnosti;
- zdrojem uspořádaných a veřejně sdílených významových soustav, které empiricky i hodnotově vymezují, co je **normální**.

1.1 Vývoj masových médií

Už na začátku předchozí kapitoly, jsme si uvedli, že masmédia vznikala postupně. „Na počátku dějin moderních médií stojí tištěná kniha – její objevení bylo jistě převratnou událostí svého druhu, i když původně šlo pouze o technický prostředek sloužící k reprodukci stejného nebo lépe řečeno velmi podobného souboru textům, jež byly do té doby ve velkém měřítku rozmnožovány ručně“ (McQuail, 2002, s. 33). Kniha byla tedy prvním médiem, ačkoliv nemůžeme zcela říci, že bychom ji mohli nazvat masmédiem. I přesto můžeme, objevení knihtisku Johanese Gutenbergem v 15. století považovat za zlomový okamžik.

Prvním skutečným masmédiem, které je zde potřeba zmínit, jsou noviny. Noviny jsou jedním z nejdůležitějších masových médií dodnes. Na základě odborné literatury si můžeme uvést definici masového tisku kdy: „Masový tisk bývá nazýván komerčním ze dvou hlavních důvodů: je provozován monopolistickými koncerny, a to kvůli tvorbě zisku; je přespříliš závislý na příjmech z reklamy výrobků“ (McQuail, 2002, s. 21). Důležitý je i vznik bulvárního tisku, který píše o nenáročných tématech, a je tedy lépe „prodejný“.

Dalším médiem je film a hudební nahrávka. Tato masmédia mají velký význam zejména kvůli mezinárodnímu charakteru. Dále si zde můžeme uvést důležitý nárůst významu televize a rozhlasu, tzv. vysílání či broadcasting. Denis McQuail ve své knize Úvod do teorie masové komunikace uvádí následující: „Obě média vyrostla z technologií, jež existovaly ještě před nimi – z telefonu, telegrafu, pohyblivé i nehybné fotografie a nahrávání zvuku. Přestože mezi oběma médii existují zcela zjevné rozdíly, lze je dnes obě v rozsahu i užití, vykládat společně. Rozhlas se zdál být spíše technologií hledající využití, než aby reagoval na poptávku po nové službě či novém obsahu a přesně totéž lze říci i o televizi. Možná hlavní žánrová inovace,

společná rozhlasu i televizi, spočívá v jejich schopnosti přímého sledování, přenášení a zaznamenávání událostí ve chvíli, kdy se dějí. Dalším charakteristickým rysem rozhlasu a televize je vysoký stupeň regulace, kontrola a udělování licencí veřejnými institucemi“ (McQuail, 2002, s. 39). Tato dvě média jsou prakticky jedny z nejpoužívanějších u všech generací a mají i velký politický význam. Je ale nutné zmínit, že televize na rozdíl od psaných médií či rozhlasu má své specifické výhody. „Televizní vysílání přijalo zvláštní omezení pro vysílání zpráv, které se projevuje jako důvěryhodný bonus: Je to spojeno s filmovým děním v reálném čase a uplynutí děje. To, co se děje (například fotbalový zápas, větrná smršť, demonstrace) nelze fotografovat ani předtím, ani poté, nýbrž lze to činit pouze souběžně“ (McQuail, 1999, s. 41).

Posledním médiem se stávají nová média, elektronická. „Takzvaná telematická média („telematická“ proto, že v sobě kombinují telekomunikace a informatiku) jsou v nejnovější komunikační revoluci vítána s nadšením jako rozhodující článek, který nahradí televizní vysílání v jeho dnešní podobě“ (Luhmann, 2014, s. 70). Hlavním zástupcem telematických médií je internet. Spousta z nás si bez internetu už neumí představit ani den. Nacházíme zde novinky, informace potřebné ke vzdělání i zábavu. Internet v sobě zahrnuje všechno, co mají ostatní média. V knize *Manipulace v médiích* se můžeme dočíst, že na základě internetu: „už větší část dynamické mladé generace vůbec noviny nevnímá jako svoji potřebu, není odkázána na informace z tisku, většinu informací nachází na internetovém zpravodajství a informačních zdrojích. Internet je ale médium ze své podstaty pluralitní a manipulovat informacemi, tam lze sice snadno, ale zároveň právě na internetu lze najít ke každé informaci nekonečné množství informací doplňujících, korigujících nebo relativizujících – z jiných informačních zdrojů“ (Ilowiecki, 2008, s. 79). Zde se s autory shodují při tvrzení, že do pozadí ustoupily např. tištěné noviny. Přehled internetového zpravodajství je přece mnohem jednodušší a snazší. Zároveň se internet stává médiem, které je velmi obtížně korigováno. Vznik blogů, diskuzí apod. má za příčinu naprostou svobodu různých názorů, možná až přespříliš agresivních. Často musíme přemýšlet, co vlastně z toho všeho jsou informace pravdivé.

Každé médium, s nímž se setkáváme, má na nás určitý dopad a vliv, který vede k posunům, ať už negativním či pozitivním, v naší společnosti. Jiří Kraus ve své publikaci *Jazyk v proměnách komunikačních médií* upozorňuje právě na onen vliv

každého nového média: „Nástup každého nového média totiž vede ke společenským změnám, jeden a týž obsah sdělení vyvolává odlišné účinky podle toho, zdali ho čteme, slyšíme v osobním kontaktu s jeho autorem, sledujeme v televizi, v rozhlasu nebo prostřednictvím jiného zdroje. Zvolené médium tedy utváří a zároveň i modifikuje možnosti a podobu komunikace a stává se tak významným zdrojem dynamiky společenských změn“ (Kraus, 2008, s. 11). Je proto důležité si uvědomit, že všechna výše zmíněná masmédia jsou součástí každého našeho dne, tudíž nás nějakým způsobem ovlivňují. Z toho důvodu byla a jsou často kritizována či naopak vyzdvihována a popularizována.

1.2 Kritika a hodnocení masmédií

Jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, masmédia se dělí na různé typy. Mimoto využívají rozličné strategie působení na adresáta. Svým způsobem je každý z nás kritikem a hodnotitelem médií. Sami si určujeme, čemu budeme věřit, které médium využijeme, co přesně si přečteme apod. Zajímavým pohledem na masmédia se zabývá ve své knize *Skeptikové a těšitelé* Umberto Eco. Ráda bych zde zmínila několik bodů, jež nám o médiích pomáhají utvářet určitý obraz:

- Masmédia se obracejí k „**různorodému publiku**“ a přitom se řídí „průměrným vkusem“ a vyhýbají se originálním řešením.
- Masmédia se snaží **vyvolat** živé a nezprostředkovatelné **emoce**. Jinými slovy řečeno, místo aby emoce symbolizovala nebo je zobrazovala, tak je vyvolávají, místo aby je napověděla, předávají je už hotové. V tomto ohledu je typická role obrazu oproti roli pojmů, nebo hudby jako stimulu dojmů namísto formy předložené k úvaze.
- Masmédia coby část komerčního okruhu jsou podrobena „**zákonu nabídky a poptávky**“, což znamená, že publiku dají jen to, co po nich publikum chce, nebo podle zákonů konzumní ekonomiky stvrzených reklamou publiku navrhnou, co by si přát mělo, a přesvědčí je o tom.
- Masmédia jsou jako dělaná pro **zábavu** ve volném čase, vyžadují si pouze povrchní pozornost“ (Eco, 1964, s. 44-45).

Přestože byla tato kniha vydaná před více než padesáti lety, její slova jsou stále aktuální. Tyto vybrané body nám ukazují, jak jsou masová média vlastně nedůležitou povrchní a komerční záležitostí. A že velmi razantně ovlivňují naše

myšlenky a emoce. Dalším, dalo by se říci kritikem masmédií moderní doby, je Nicolas Luhmann, který právě ve své knize věnované tomuto tématu *Realita masmédií* poukazuje na jejich nedokonalost. „Masmédia aplikují na společnost onu duální strukturu reprodukce a informace. Preferují informace, které se vytrácejí díky své hodnotě překvapení, neustále se mění v ne-informace, objasňují funkci masmédií, která spočívá ve stálé tvorbě a uchopení iritace – a nikoliv nárůstu poznání, ani v socializaci nebo ve výchově, které vede ke konformitě norem“ (Luhmann, 2013, s. 115).

Na druhou stranu si musíme uvědomit, že masová média nám ukazují, jak svobodný máme režim. Svoboda slova je stále ještě v některých zemích nemožná. A tak musíme kromě kritiky či předkládání názorů, tzv. odpůrců masmédií zmínit také „druhou stranu mince“. Lidé, kteří se k problematice masmédií staví pozitivně, oplývají dle Eca nadměrným optimismem, který jim tudíž umožňuje vidět dál než právě výše zmiňovaným odpůrcům. Kromě kritiků se totiž také objevují odborníci – obránci. Eco (1964, s. 48-51) uvádí tyto poznatky:

- Masová kultura není typická pro kapitalistický režim. Vzniká ve společnosti, kde masa občanů se rovnoprávně účastní veřejného života, konzumování a užívání sdělovacích prostředků, a zcela nevyhnutelně se objevuje v každé společnosti.
- Zavrhaná masová kultura nezabrala místo žádné fantomatické kultuře vyšší, jenom se rozšířila v masách, které dříve přístup ke kulturním státům vůbec neměly.
- Masmédia sice nabízejí divákům změť informací a údajů o světě, aniž by jim zcela dodala také kritéria k jejich rozlišení, stejně však činí konzumenta citlivějším vůči tomu, co se děje ve světě; nepřipadají nám snad masy vystaveny tomuto typu informací ve skutečnosti citlivější a v dobrém i špatném účastnější na životě společnosti než masy ve starověku, tradičně nucené respektovat systémy daných a nediskutovatelných hodnot?
- A nakonec není tak docela pravda, že masové sdělovací prostředky jsou stylisticky a kulturně konzervativní. Zakládají celky nových stylů, zavedly nové způsoby řeči, nová percepční schémata, a tak ať už v dobrém

či špatném přece jen dochází k obnově stylu, která pak často má dopad i na takzvaná vyšší umění a má je k pohybu a rozvoji.

Zde jsme si tedy uvedli několik názorů na masmédia. Ať už kladných nebo záporných. Všichni se shodují na tom, co zde již bylo několikrát řečeno, masmédia jsou nedílnou součástí našich běžných životů.

1.3 Vliv masových médií na člověka

Hned v úvodu této podkapitoly si uvedeme, co vlastně je masa a následně od tohoto slova odvozená masová komunikace či pak konkrétní pojem masmédia. „Slovo masa je odvozeno z latinského massa, neboli hmota, tvárná hmota či těsto. Ve společenských i přírodních vědách se používá ve dvojitých pojetích. V kvantitativním pojetí pojem masa označuje veliké množství hmoty. Charakteristická je pro něj v této interpretační rovině hromadnost výskytu. V případě slovního spojení společenská masa se má na mysli veliké množství lidí, od kterého se odvozuje i hromadnost výskytu určitých sociálních jevů. V případě sociální komunikace bývá zdůrazňována zejména dostupnost a hromadnost sdělování, a to v úzké vazbě na technické a technologické inovace ve společnosti“ (Urban, 2011, s. 38). Masová média jsou také často politickým nástrojem, využívají reklam apod. Ovlivňují velké množství lidí a jejich politické názory či pohled na svět. „Masová média jsou od počátku své existence úzce provázána s ekonomickými a politickými silami, které cítí existenciální potřebu prezentovat se na veřejnosti, dávat o sobě a svých aktivitách a produktech přesycenému publiku vědět. Dnes má člověk až pocit, že je jedno, zda se jedná o zmínku kladnou, či zápornou. Jako by platilo heslo: „O kom se mluví, ten žije a musí se s ním počítat. A o kom se nemluví, ten je mrtev“ (Urban, 2011, s. 58).

Důležitá otázka v oblasti vlivu médií zní, jak moc média uplatňují svůj vliv. Zda se snaží obrátit všechny informace ve svůj prospěch, aby je lidé více kupovali nebo zda produkují informace proto, aby se lidé něco dozvěděli. „Potenciál médií je uplatňovat moc – přitahují a usměřují pozornost veřejnosti. Přesvědčují v záležitostech názorů a víry. Ovlivňují chování. Uspořádávají výklady reality. Propůjčují status a legitimitu. Rychle a obšírně informují“ (McQuail, 2002, s. 92).

Už zde bylo zmiňováno, že masmédia jsou také zdrojem zábavy. Je to ale opravdu cíl výrobců a producentů masmédií? Autoři knihy *Manipulace v médiích* poukazují právě na vliv skrytý za účelem pobavení publika: „Zdá se, že i každý druh

zábavy má svůj vlastní vliv, přece jen současná pravidla našich mediálních zábavných programů, především jejich úroveň, nám nepochybně vnutila masmédiá“ (Ilowiecki, 2008, s. 26). Můžeme si tedy říci, že za každým pořadem se tak skrývá vedlejší vliv. V období voleb je to většinou nenápadné vyzdvihování určité strany – můžeme si to označit, jako vliv politický. V období sportovní olympiády nastává zase například propagace sportu, sportovců apod. Když se jistá televizní stanice rozhodne nenápadně svým sledovatelům podsunovat, že nejmenovaný tým má příznivce násilné, a naopak jiný nejmenovaný tým má všechny klidné, je možné, že tomu po čase uvěříme.

Zde nastává prostor pro další přímý neblahý vliv masmédií a to role násilí, která je v médiích často populární. „Výskyt násilí na televizních obrazovkách je skutečně značný. Důvod je spatřován v divácké přitažlivosti. To, co dnes vnímáme jako senzaci, bylo po celé stovky generací záležitostí přežití, proto jsme psychologicky determinováni k pečlivému sledování a pamatování rizikových a negativních zkušeností“ (Musil, 2010, s. 132). Na základě dostupné literatury můžeme být tedy přesvědčeni o tom, že spousta odborníků zastává názor, že násilí vyobrazované v médiích, nejčastěji tedy v televizi nebo na internetových video portálech, má velmi negativní dopad na občany a hlavně na mládež. Na tuto skutečnost mimo jiných autorů upozorňuje také ve své knize *Sociální deviace v transformaci společnosti* prof. Blahoslav Kraus „O výrazném vlivu médií na agresivní chování není sporu. Klasické laboratorní experimenty opakovaně ukázaly, že děti ochotně imitují násilné chování, které jim bylo předtím předvedeno. Například byl dětem promítán film, ve kterém byla vyvíjena agrese vůči panence. Děti byly rozděleny do tří skupin. Prvá byla při sledování filmu odměněna, druhá napomenuta, u třetí nebyl použit žádný stimul. Následně byly děti pozorovány v herně. Děti odměněné a z neutrální skupiny agresivní jednání imitovaly, děti, které byly napomenuty nikoliv“ (Kraus, 2015, s. 132). Na tomto příkladu můžeme krásně vidět neblahý vliv masmédií. Dnešní mladá generace je jimi obkloповána již od narození a jsou tedy tlaku a vlivu vystavovány mnohem častěji a dlouhodoběji než generace předchozí. Je zřejmé, proč násilí kdekoliv, ať už ve třídách, na ulici nebo na fotbalových stadionech, všeobecně roste.

Dalším důležitým faktorem vlivu masmédií je **manipulace**. V první řadě je důležité si vymezit pojem manipulace, můžeme použít definici autorů knihy *Manipulace v médiích*: „Manipulace je velmi blízká násilí a je dnes nejrozšířenějším

a neúčinnějším masmediálním nástrojem zájmových skupin, které chtějí získat moc. Ale persuaze (přesvědčování) se dotýká manipulace, proto hranice mezi persuzí, manipulací a nátlakem se překrývají, je těžké je rozpoznat. Na to je třeba zvlášť upozornit, protože masmediální manipulátoři se velmi často a pohotově obhajují slovy: „My jen přesvědčujeme, my nemanipulujeme. A když se přece jen někdy objeví maličká manipulace, nikoho přitom nenutíme, každý se může sám rozhodovat.“ Takové argumenty slýcháme od největších manipulátorů. Je proto důležité pochopit, že určitý způsob persuaze se stává manipulací a manipulace v sobě vždy skrývá prvky nátlaku“ (Ilowiecki, 2008, s. 32). Z tohoto citátu nám vyplývá, že samotní propagandisté masmédií o nějaké manipulaci nechtějí slyšet. Jsou přesvědčení, že se vše odehrává na základě svobodné vůle. V tom sice mají částečnou pravdu, ale na druhou stranu cíleně působí na člověka, ať už titulky či například nějakými přílohami či vhodně zvolenými slovy.

A kohože média ovlivňují? Svým způsobem každého z nás. Objevují se lidé, kteří tvrdí, že jsou vůči médiím imunní, ovšem právě v jejich případě může být vliv médií nejmarkantnější. Kniha *Manipulace v médiích* uvádí pojem tzv. efekt třetí osoby: „Lidé velmi rádi zveličují vliv masmédií na jiné a podceňují ho ve vztahu k sobě. A právě toho masmédiá využívají, protože je snazší působit na ty, kdo tento vliv neočekávají. Podceňují masmediální manipulace, protože sami sebe považují za od přirozenosti odolné. Výsledkem je růst vlivu masmédií na názory jednotlivců, ačkoliv si tito lidé myslí, že se tomuto vlivu ubránili. Tento efekt je možný díky slabosti lidského charakteru: ti druzí jsou vždy horší... Proč tento jev nazýváme efektem třetí osoby? Nejspíše proto, že běžně v mnoha jazycích je třetí osoba synonymem „jiného“. Tak tedy ať chceme nebo nechceme, efekt třetí osoby oslabuje naši pozornost a odolnost, jakkoliv mezi vyjmenovanými mediálními jevy tento efekt není nejdůležitější“ (Ilowiecki, 2008, s. 36).

Efekt třetí osoby aplikovaný na téma této bakalářské práce použijeme k uvedení konkrétního příkladu. Některé z médií bude tvrdit, že fanoušci Baníku Ostrava jsou jednoznačně nejhorší a nejnásilnější u nás v republice. A my si můžeme stát za svým názorem, že tomu tak dozajista není, a pak např. zhlédnout filmový dokument „Proč“ a tvrdit, že jednoznačně nejhoršími fanoušky jsou fanoušci Sparty Praha. Přestože jsme k takovému tvrzení nedospěli na základě osobní zkušenosti, ale na základě zhlédnutí dokumentu, tedy na základě informací opět prezentovaných masmédií.

Závěrem této podkapitoly si můžeme shrnout, že vliv masmédií je veliký. Jak se můžeme dočíst v knize *Základy masové komunikace* „masová média jsou v třídním zájmu používána k získávání recipienta pro násilí a hloupost, k jeho oblouznění. Média přináší rozptýlení a navozují uvolnění, potěšení a spotřebu, a vytvářejí tak falešné potřeby“ (Kunczik, 1994, s. 55). Je tedy jen a jen na nás, jestli se necháme do sítě masmédií a jejich snahy o manipulaci vtáhnout nebo ne. V neposlední řadě je důležité zmínit, že masová média se stávají díky svému vlivu i důležitou součástí výchovy. Je však úkolem rodičů a školských zařízení jejich užívání dětskými recipienty vhodně regulovat.

1.4 Masová kultura

Vedle pojmu masová média musíme také zmínit pojem masová kultura. Tato kultura bývá velmi často hodnocena kriticky a její úroveň je označována za nízkou. Masovou kulturu je velmi složité definovat. Francouzský sociolog G. Friedmann masovou kulturu specifikuje následovně: „Kulturou mas rozumím souhrn kulturních konzumpčních statků, které jsou dány k dispozici publiku v nejširším slova smyslu ... za pomoci masové komunikace v rámci technické civilizace“ (Kłoskowská, 1967, s. 74-75).

Znaky masové kultury

A. Kłoskowská (1967) vymezuje masovou kulturu jako oblast intelektuálních, estetických, zábavních a rekreačních jevů lidského chování, které jsou zejména spjaté s působením tzv. prostředků masové komunikace, a tedy na obsahy těmito prostředky šířené. Tyto jevy patří do rámce symbolické kultury a převážně náleží do rámce kultury realizační. Toto vymezení plně vázané na prostředky masové komunikace řada teoretiků masové kultury odmítá, avšak Kłoskowské to umožňuje plně odlišit masovou kulturu od jiných forem kultury. „Díky masovým komunikačním prostředkům se nejlépe realizují dvě základní kritéria, která masovou kulturu charakterizují: kritérium kvantitativní a standardizační“ (Kłoskowská, 1967, s. 69).

1.5 Sportovní média

Co se týká sportovních médií neboli sportovního zpravodajství, které je pro tuto práci primárně důležité, hraje zde velkou roli již výše zmiňované násilí vyobrazované ve všech médiích, převážně televizních. Michael Kunczik ve své knize uvádí tuto informaci: „Negativní efekty sportovního zpravodajství podporující násilí nelze zlehčovat. Upozorněme již zde na Phillipsovo zjištění (1983;1986) dokládající statisticky doložený nárůst vražd a zabití v USA po vysílání vrcholných boxerských utkání“ (Kuncicz, 1995, s. 149). Vyznavači sportovních médií tvoří samostatnou skupinu sportovního diváctví. Jak hovoří autor knihy *Sportovní diváctví* Pavel Slepíčka: „Tito do jisté míry pravidelní vyznavači sportovních přenosů v televizi a rozhlasu tvoří rozsáhlou skupinu, svým zaměřením všestrannější. Obvykle sledují pořady ze všech druhů sportu“ (Slepíčka, 1990 s. 182).

Sportovní média hrají již od vzniku televize v našich životech velkou roli. Splňují totiž jeden z nedůležitějších účelů masmédií – jsou zábavné. „Televizní přenosy ze sportovních soutěží se stávají velmi přitažlivou podívanou. Sledování sportovního boje v televizi hraje velmi důležitou roli ve vyplňování volného času.“ (Slepíčka, 1990 s. 184). Média, jak je zmíněno výše, mají velký manipulační charakter, a proto mohou ovlivnit naše smýšlení o sportech nebo diváctví. Konkrétněji se zde znovu můžeme podívat na vyobrazování násilí, kdy Slepíčka například upozorňuje, že je tedy velmi nesporné, že sdělovací prostředky mohou rozvádět divákovu představu. A tudíž, že hrubost a násilí jsou ve sportu přijatelným způsobem chování. Narušují se tak již utvořené hodnotové systémy a normy zejména u mladých jedinců, což může přispět ke stupňování agresivity nejen ve vlastní sportovní činnosti, ale i v běžném životě. (Slepíčka, 1990). Nebo dle mého názoru v právě v onom diváctví.

Závěrem této celé kapitoly bych ráda uvedla, že ačkoliv je zde několikrát zmíněno, jaký neblahý vliv na nás masmédiá mají a jak negativně nás ovlivňují, jak vyobrazují spíše násilí nebo obecně „negativní“ věci, můžeme je vnímat i pozitivně. Důkazem tohoto tvrzení může být například výše zmiňovaná snaha mladých lidí napodobovat celebrity a dosáhnout tak něčeho významného a užitečného. Důležité je mít na paměti, že masmédiá v našich životech jsou neodmyslitelnou součástí. Je tedy jen na nás, jak se jimi necháme ovlivnit (viz efekt třetí osoby).

2 Fotbaloví diváci, chuligáni, fanoušci

Důležitým pojmem pro tuto kapitolu je divácké násilí, které se stává v posledních letech stále aktuálnějším tématem. Článků o vandalství a násilí v masmédiích přibývá. V předchozí kapitole jsme zmiňovali násilí několikrát. Vymezení pojmu diváckého násilí na základě odborné literatury je následující: „Diváckým násilím je označováno násilí, které je páčáno diváky sportovních utkání. Většinou je pod tímto pojmem rozuměno násilí fotbalových fanoušků, jež lze charakterizovat jako násilí, které je plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob (nejčastěji členy fotbalových gangů). Jednotícím znakem je sounáležitost s určitým klubem nebo národním týmem“ (Kraus, 2010, s. 276). Co vede vlastně lidi k násilí při sportovních utkání? Na tuto otázku není jednoznačná odpověď. Dle mého názoru ani odpověď neexistuje. Možná je to davové šílenství, co lidi strhává k násilí nebo je to naopak manipulace jednoho člověka z davu? Další odpovědí, která se nám na základě předchozího materiálu nabízí, je míra násilí produkovaná médii. Jako ucelená odpověď na tyto otázky se nabízí názor z knihy *Sociální patologie*: „Násilí na stadionech je způsobeno komplexem společenskohistorických souvislostí, specifických atributů sportu a jeho zvláštním postavením ve společenském životě, úrovně společenského vědomí dané společnosti, psychických zvláštností jednajících členů společnosti. Dále je nepřímo ovlivňováno mírou schopnosti všech prostředků společenského působení (kulturní instituce, masová komunikace, politika, jazyk) ovlivňovat postoje a chování členů společnosti“ (Kraus, 2010, s. 276).

Dalším pojmem, který volně navazuje a úzce souvisí s diváckým násilím, je divácký konflikt. Základny diváků nebo-li konkrétněji fanoušků jsou různé. Přirozeně dochází ke střetnutím, které mohou vyústit až v agresivní konflikt. Odborník na sociologii sportu Aleš Sekot uvádí ve své publikaci následující: „Různorodá skladba fotbalových diváků nese s sebou i hodnotově zakotvenou různost motivů, očekávání a reakcí divácké účasti. Tato skutečnost již sama o sobě zakládá možnosti konfliktů, vyplývajících zpravidla z nezvládnutí postojů k samotné hře či existence názorových neshod. Z tohoto názorného úhlu můžeme vymezit divácké konflikty:

- 1) Intrapsychické – ty vyplývají z frustrujícího či stresujícího nesouladu diváckého očekávání na jedné straně a skutečného vývoje utkání na druhé straně. Důsledkem může být podrážděnost či dokonce agrese.
- 2) Interpersonální – Konflikt zasahuje dvě či více osob nebo více skupin, a to z důvodů střetů apriorních individualizovaných nebo skupinových představ, názorů, postojů a zájmů, kdy se výrazně polarizuje vidění světa v kategoriích „TY – JÁ“ nebo „ONI – MY“ (Sekot, 2008, s. 140).

Důležitým faktorem je, že se konflikt odvíjí často také od probíhajícího zápasu, ale nejen od něj. „Vznik konfliktů v hledišti, zejména fotbalovém, závisí nad rámec objektivní situace na hrací ploše, i na míře psychické odolnosti a na momentálním psychickém rozpoložení jedince, ve smyslu schopnosti čelit stresujícím podmětům. Význam tzv. frustrační tolerance je i v tomto kontextu dán schopností, či kapacitou vzdorovat frustračním podnětům přiměřeným způsobem. V této souvislosti můžeme zobecnit, že právě konflikt a násilí fotbalových diváků je charakterizováno silně oslabenou schopností zvládat emoční stavy: namísto žádoucí frustrační tolerance nabývá na významu destruktivní stránka emocionality“ (Sekot, 2008, s. 141). Fotbal či jiný sportovní přenos bývá spojován s velkými emocemi. Nejen u mužů, ale i u žen. U sportovního přenosu tedy prožíváme spousty různých nálad a emocí a psychických stavů najednou. Já si ve svém případě vybavím stres, nervozitu, nadšení, očekávání, radost nebo i smutek. Tyto nálady se při sledování sportu střídají a dochází k jejich gradaci či naopak utlumení. Na základě těchto různých emocí a jejich eskalací a smíšení se dostáváme k dalšímu pojmu - divácká agrese.

Divácká agrese je jedním z dalších pojmů blízkých diváckému násilí. „Agrese či agresivní tedy útočný a výbojný herní styl, patří k nedílné charakteristice fotbalu, který je trefně nazýván právě pro vysokou úroveň herní systematizace, tréninkové přípravy a divácké popularity „rituální hrou moderní doby“ (Bedřich, 2006). Takto hodnotově zakořeněná agresivita podmíněná dynamickou povahou fotbalu a jeho diváckou reakcí, tvoří nedílnou součást herního stylu a charakteru divácké kulisy. Tento princip však rámec fotbalového agresivního diváctví bohužel může transformovat do podoby jednání ohrožující samotnou sportovní podívanou. U fotbalových diváků (pochopitelně i v případě auditoria jiných sportů) se však setkáváme i s osobnostně zakořeněnou agresivitou, ovlivňující povahu utkání, narušeného verbálním či dokonce fyzicky ohrožujícími formami diváckého jednání. Společným jmenovatelem divácké agrese, jednání, jímž se projevuje úsilí vůči

některému objektu nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit, je nezvládnutá agresivita, neschopnost či neochota potlačit impulzy k vědomému a záměrnému poškozování druhého a ubližování druhému. Míra nezvládnutelné agresivity je primárně odvozována od „vnitřního vztahu“ a stupňuje se přes verbální agresí vlivem vystupňování napětí až k porušování sociálních norem, ke ztrátě sebekontroly a vybíjení vzteku na destrukci zařízení stadionu či dokonce fyzickému napadání ostatních diváků, hráčů, sudích, rozhodčích, pořadatelů či policie“ (Sekot, 2008, s. 142). Jak jsme se tedy dozvěděli, agrese vyplývá nejen z průběhu zápasu, ale například i ze schopností sebekontroly daného jedince. Agrese na fotbalových stadionech v posledních dobách roste, a to i díky popularitě fotbalu v médiích. Na tuto skutečnost upozorňuje Sekot v tvrzení, že je potřebné vnímat i další okolní vlivy při agresii na fotbalových stadionech z důvodu zájmu masmédií, která hledají divácký zájem nad rámec sportovního zážitku, zejména v akčnosti, napětí či právě dokonce násilí (Sekot, 2008).

Dalším pojmem, který si v této kapitole krátce zmíníme, bude **vandalismus**. „Vandalismus (pojem odvozen od germánského kmene Vandalů) je jednání, které má destruktivní, likvidační charakter, přitom nepřináší žádné materiální obohacení.“ (Kraus B., 2015, s. 143) Vandalismus je v souvislosti s fotbalovým násilím velmi častým a probíraným tématem. Vandalismus si zde můžeme spojit hlavně s ničením příslušenství na fotbalových stadionech (např. vytrhávání sedaček, sprejování zdi stadionu). Ovšem řešení těchto prohřešků bývá minimální, přičemž hlavním důvodem neřešení je anonymita vandalů.

2.1 Divácký fanatismus a rituál

Fanatismus

Dalším blízkým pojmem fotbalovému fandění se stává fanatismus. Vymezení pojmu fanatismu je následující: „Fanatismus vychází ze stejného obsahového smyslu jako fandění. Oba pojmy mají základ ve snaze vyčlenit ze světského světa prostor a způsob jednání, které umožňuje člověku přesah k metafyzickému, záhadnému, přitažlivému“ (Kasal, 2013, s. 34). Pod pojmem fanatismus si můžeme představit různé chování. Je však důležité zmínit, že to není to samé jako násilí a že násilí je v podstatě jiným fenoménem (Hole, s. 87, in Kasal, 2014).

Rituál

Dalším podstatným pojmem, jenž se s diváctvím pojí, je rituál. Dle dostupné literatury můžeme zjistit, že obecně je rituál vymezován jako pozitivní forma sociálního jednání, která slouží jako nástroj upevňování skupinových vztahů, zároveň jako další nástroj provozování společenské role. A slouží také jako zdroj inspirace k různým činnostem. Nebo dává jedinci možnost vstoupit do světa sdíleného kolektivem (Kasal, 2014). Následně si také nadefinujeme, jak se vlastně fotbalový fanoušek právě prostřednictvím rituálů stává fotbalovým chuligánem a, jakými rituály při změně prochází. „Fotbalový fanoušek dle zkušeností, jak zahraničních i domácích skutečně prochází z jedné skupiny do skupiny jiné (v našem případě skupiny chuligánů) prostřednictvím přechodových rituálů, které nemají přesně stanovenou posloupnost a časovou omezenost. K tomu však, aby se z průměrného fanouška stal chuligán či rowdies, je nutná určitá vnitřní, psychická průprava. Fanoušek většinou prochází procesem interiorizace, zvnitřnění pravidel fotbalových rituálů, přijetí fotbalové, chuligánské a konkrétní klubové mytologie, prochází procesem osvojení si používání konkrétní symboliky. To vše fanouška postupně vyděluje z „občanské“ společnosti, vtiskuje mu pečeť fanouškovské vnější i vnitřní distinkce. Kterou si je schopen částečně podržet i mimo tyto své referenční skupiny. Nováčci mezi fotbalovými fans procházejí zasvěcujícími rituály, které napříště určují, jak se ten který příznivec klubu a člen konkrétní skupiny bude oblékat, jaký bude používat žargon, jaký druh piva bude pít, koho nenávidět, koho ctít. Důležité je naučit jej „správně“ se chovat na stadionech. Za typický projev fotbalových fanoušků i chuligánů označujeme tyto **fotbalové rituály** – pískot při nástupu soupeřova mužstva, pískot na rozhodčího, zvedání šál při zpěvu chorálů, děkovné rituály při vyhraném zápasu, zvedání rukou při rozehrávání rohového kopu“ (Kasal, 2014, s. 121).

Zde bylo názorně vysvětleno, jak fanoušek pomocí rituálů může tzv. přeběhnout. Ovšem nelze rituály spojovat pouze s negací. Již na začátku jsme si řekli, že rituály jsou chápány spíše v pozitivním smyslu. Pokud bych zde měla uvést konkrétní příklad, vyberu si jeden z největších českých klubů AC Sparta Praha. Jako rituální činnost je zde chápáno např. nastupování vlajkonošů na začátku domácího zápasu, hymna, která zní celým stadionem, nebo vyvolávání jmen základní jedenáctky. „O tom, že vstup do party a život ve skupině fanoušků nemusí nutně vést

k nebezpečné agresi a bitkám svědčí i následující typologie fotbalových fanoušků, která zároveň dává přehled o formách a způsobech praktikovaných rituálů:

- *Fans* (fandové) – sice intenzivně prožívají utkání, neusilují však o vyvolávání výtržností. Snaží se o dokonalou znalost historie klubu i soudobé dění (čtou sportovní noviny a časopisy, sbírají upomínkové předměty, chodí na setkání s hráči);
- *Ultras* se zaměřují na efektivní činnost na stadionech. Realizují (většinou nepovolené) pyrotechnické aktivity, vytvářejí velké a propracované transparenty či klubové písně, hesla s agresivní rétorikou apod. Neužívají však brachiální násilí;
- *Hooligans* (též rowdies) se zaměřují především na výtržnosti a na násilí, ať již vůči příznivcům protivníka či policii, pořadatelské službě aneb „příležitostným cílům“, přičemž své aktivity přenášejí mimo hlediště stadionů;
- *Rooligans* se zaměřují na slušné povzbuzování, často doplňované o komické a recesistické prvky. Vznikly na protest vůči brutalitě hooligans. Nebrání se však konzumaci alkoholu před, při i po utkání, aniž by však opilost využívali k násilnickým výtržnostem“ (Kasal, 2014, s. 122-123).

Na těchto příkladech jsme si tedy na základě literatury ukázaly, jak kdo využívá rituály.

Závěrem bych ještě zmínila informaci z knihy *Násilí na stadionech*. Kdy dříve rituál v tradičním společenství umožňoval navazovat kontakt s metafyzickým světem. Lidé mohli díky němu lépe poznávat svět a vyrovnávat se tak s vnitřními obavami a strachem před nepoznaným. Rituály spolu s mýtem a doplněné magickými obřady rozšiřovaly představovaný svět přírodního člověka. Nepravé rituály, které jsou používány v případě moderního člověka, který je součástí fanouškovské subkultury, jej naopak od toho reálného života vzdalují. Je to způsob, kdy fanoušci prchají před sebou samým do imaginárního světa křehkého chlapáctví. Do světa, v němž žijí jimi uznávaní bohové – fotbalové hvězdy, které na rozdíl od bohů přírodního člověka, nemají moc reálně motivovat člověka, který v ně věří, ke smyslu prožívanému životu (Kasal, 2013).

2.2 Typologie fanoušků

Na začátek této kapitoly je nutné rozlišit si následující pojmy: fotbaloví diváci, fotbaloví fanoušci a fotbaloví chuligáni. V následujícím odstavci si definice jednotlivých skupin blíže rozvedeme.

Fotbaloví diváci: „Jsou to spíše pasivní diváci, pozorovatelé hry. Nejsou spjati s klubem a fotbal je zajímavá jako podívaná s určitým dějem a výsledkem. Velmi často není pro ně samotná hra tolik důležitá, chtějí se bavit a případně navazovat různé společenské kontakty“ (Kasal, 2007, s. 286 in Kraus, 2015, s. 147). Do této skupiny se dle mého názoru řadí například mnoho žen a dívek, které jdou na fotbalový zápas pouze jako doprovod svých partnerů.

Další skupinou, kam patří naopak většina české mužské populace a samozřejmě i část ženské, je označována jako **fotbaloví fanoušci** a definována následovně: „Jsou to zpravidla mladí fanoušci. Ke kopané jsou vázání prostřednictvím oblíbeného mužstva či konkrétního oblíbeného hráče. Svoji klubovou příslušnost dávají najevo především oblečením (dresy, klubové šály apod.). Princip fandovství je založen na faktu, že při fotbalových zápasech vzniká určitý druh rivality založené na pocitu vlastní skupinové identity“ (Kasal, 2007, s. 286 in Kraus, 2015, s. 147).

Poslední a zároveň nejagresivnější a nejnebezpečnější je skupina **fotbalových chuligánů**, dle literatury jsou její členové definováni následovně: „Jejich činnost je zaměřena na zážitek. Fotbal a dění kolem je především zábava. Nejenom, že fotbal konzumují – dělají „divadlo“. Tyto skupiny jsou typickými hooligans. Na fotbalové stadiony či do jejich okolí chodí s primárním cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými obdobnými skupinami soupeřova týmu, s pořadatelskou službou či policií.

K této kategorii lze přiřadit i tzv. Ultras, kteří se zaměřují na efektivní činnost na stadionech. Realizují (většinou nepovolené) pyrotechnické aktivity, vytvářejí velké a propracované transparenty či klubové písně, hesla s agresivní rétorikou apod. Často se z těchto skupin rekrutují bojůvky, které si domlouvají předem plánované bitky s odpůrci z jiného klubu, zároveň však také bývají označováni za jakousi ochranku ostatních fanouškovských skupin“ (Kasal, 2007, s. 286 in Kraus, 2015, s. 147).

Ač jsme si na začátku řekli, že můžeme rozdělit fotbalové „fanoušky“ do tří skupin z poslední skupiny se nám postupem času „vylíhla“ také skupina čtvrtá. A to **fotbaloví vandalové** – „jsou to osoby, které zneužívají anonymitu davu a pod

zástěrkou fotbalového fandovství se dopouštějí porušování pravidel veřejného pořádku. Právě tyto osoby jsou v médiích často mylně označovány za hooligans. Jsou to ti, co házejí dýmavnice, v dopravních prostředcích se chovají hlučně, rozkopávají popelnice, snaží se upoutat pozornost a stojí o mediální zviditelnění“ (Kasal, 2013, s. 26).

2.3 Fotbalové chuligánství

Fotbalové chuligánství je již dlouho dobu neodmyslitelnou součástí fotbalu. Kdo fotbal nesleduje, vybaví si spíše než sportovní výsledky agresivní pochody městem nebo „bitky“ u stadionu či nějakou medializovanou zprávu z přístupných masmédií. V této kapitole si tedy dopodrobna rozeberme fotbalové chuligánství jeho historii a typologii *fotbalových chuligánů*.

„Samotné slovo chuligán vzniklo v 19. století v Londýně, zřejmě podle neadaptivní irské imigrantské rodiny jménem Hooligan či Houlihan a pojem chuligánství se začal užívat pro označení kriminálního či výtržnického chování. Proto se jevil vhodný i pro vymezení některých negativních (asociálních či antisociálních) jevů spojených s fotbalem“ (Mareš, 2004, s. 10).

Pojem má tedy svůj původ v Anglii, kde je také základna chuligánů velmi silná. Ale jak takového chuligána poznáme? V předchozí kapitole jsme si ho krátce definovali. Bližší definici, jak rozpoznat fotbalové chuligány, nám poskytuje Mareš se Smolíkem a Suchánkem ve své odborné publikaci *Fotbalové chuligánství* „Svoji totožnost fotbaloví chuligáni prezentují především streetwearovým oblečením oblíbených značek, vlajkami a šálami s motivy typickými pro určitou chuligánskou skupinu, fanziny, webovými stránkami (včetně působících chatových diskuzí) apod. Rozšířené jsou různé „rituály“, ať už při povzbuzování, přípravě na násilné střety, při přijímání do gangu, při nakládání s ukořistěnými věcmi soupeřících gangů apod. V poslední době se rozvíjí i chuligánské graffiti“ (Mareš, 2004, s. 13).

Typologie chuligánství

Samozřejmě i jako jiné skupiny fotbalové chuligány je možno typologicky rozdělit. Můžeme začít s typologií podle způsobu jednání dle Mareše a kol. (2008, s. 15) následovně:

- vniknutí na hrací plochu;

- házení předmětů na hrací plochu (dýmovic, mincí atp.);
- házení předmětu na aktéry hry (rozhodčího, hráče);
- výtržnosti (potyčky s policií, pořadatelskou službou atp.);
- vandalismus (vytrhávání sedaček, jejich pálení, ničení příslušenství na fotbalovém stadionu atp.);
- konflikt s užitím verbálního i brachiálního násilí (vůči chuligánům, fanouškům a divákům soupeřova týmu, vůči hráčům vlastního/soupeřova mužstva, rozhodčímu, pořadatelské službě, policii, představitelům fotbalového klubu, managementu atp.).

Minimálně s jednou z těchto akcí se můžeme na fotbalovém zápase prvoligových českých fotbalových klubů setkat. Z mé osobní zkušenosti za nejčastější prohřešek vyhodnotila dýmovice, které bývají nejobvyklejším problémem při hře. Často mají vliv na průběh zápasu. Zápas je přerušen a hra zvolněna, hráči mohou tzv. "vychladnout" což může vést i k jinému výsledku. Rozhodně to tedy není na pomoc hře, ba naopak. „Chuligánská skupina se obvykle skládá z mladých lidí, většinou pod 20 let věku. V tomto věku často lidé hledají místo, kde by mohli dát průchod svým náladám a vášním a kde se mohou vymanit zpod sociální kontroly, která je subjektivně velice svazuje“ (Kasal, 2013, s. 27). Tito lidé se snaží někam zapadnout, z větší části se jedná o muže, již chuligánstvím vybíjejí svou agresivitu. Důležitá je v tomto případě také potřeba někam zapadnout. Pro další typologii jsem zvolila citaci z knihy *Násilí na stadionech jako odraz kultury*:

- Nováčci – mladí fotbaloví fanoušci ve věku mezi 12 a 16 lety, které přivedli do prostředí fotbalu a chuligánství jejich starší přátelé.
- Kuttenträgers (z německého označení osob nosících kápě či kapuce) zapřísáhlí fanoušci, pro něž je klub nejdůležitější hodnotou a jsou připraveni pro něj přinést značné oběti.
- Veteráni – fanoušci, kterým je obvykle kolem 25 let a kteří se pomalu spolu s narůstajícím věkem mění na běžné fotbalové fanoušky (klub už pro ně není vším, bitky již nejsou atraktivním zpestřením fotbalové podívané apod.).
- Hooligans – pro tuto skupinu je typické násilí a snaha vyprovokovat střety se soupeřovými fanoušky za každou cenu.

Výhodou tohoto dělení je bezesporu odlišení těch příslušníků chuligánských skupin, kteří se angažují ve výtržnostech, jež pak mají sociálně negativní konsekvence“ (Kasal, 2013, s. 28).

Dalším zajímavým typologickým rozdělením, jež mě velmi zaujalo, se stává typologie rozdělení chuligánů ženského pohlaví. Jak bylo zmiňováno výše, ženy mají dle mého názoru nejčastější zastoupení ve skupině *fotbalových diváků* nebo *fotbalových fanoušků*. Ovšem neznámá to, že by nebyly součástí i chuligánských skupin. Pokud jako příklad využijeme poslední a nejznámější masmédiu *internet*, konkrétněji sociální sítě jako je *instagram*, *facebook* apod. Ženy zde hrají významnou roli v reklamě. Například instagramový účet **hooligans.cz** velmi často zveřejňuje obnažené obrázky „fotbalových chuligánek“. Hooligans.cz zde tedy využívají sílu ženského pohlaví pro vlastní zviditelnění na sociálních sítích. Dle Mareše (2008, s. 18-19) nalezneme v knize *Fotbaloví chuligáni* následující rozdělení žen do čtyř skupin.:

- 1) Ženy, které hrají aktivní roli v tematizování násilí. Ženy jsou v takových případech oběťmi násilí. Jsou napadány proto, že fotbal je považován za „mužskou záležitost“ a přítomnost žen v ochozech, či dokonce v kotlích je vnímána jako rušivá a „znevažující“.
- 2) Ženy, které hrají pasivní roli ve vztahu k násilnému jednání mužů, a tím je nepřímo posilují, protože je nepřerušují.
- 3) Ženy, které svým obdivem posilují násilné jednání mužů jako jejich „přívěšky“ na základě tradičních rolí pohlaví a sexistické socializace. Přestože tyto ženy přímo násilné jednání nerealizují, akceptují a nezřídka obdivují takové jednání u mladých mužů. Přispívají i k eskalaci násilí (např. pořizují fotografie a videonahrávky násilných střetů, „jejich“ mužů chuligánů, objednávají autobusy k vnějším výjezdům, slouží jako kurýrky k pronášení zakázaných předmětů na stadion apod.). Nezřídka platí i dluhy svých mužských partnerů. Důvodem k takovému jednání může být jak vlastní fascinace násilím, tak fascinace sportovní mužností chuligánů.
- 4) Ženy, které samy realizují násilí, a to nejenom vůči ženám ze zneprátelených gangů, ale i vůči mužským chuligánům.

Typologií chuligánství je mnoho, jako další můžeme okrajově zmínit třeba dle politického změření, nebo na základě věku, jako další na základě „chuligánské kariéry. Všechny tyto typy nalezneme v publikaci – *Fotbaloví chuligáni*.

Rasismus

Rasismus je ve fotbale velké a samostatné téma. Každý měsíc můžeme zaznamenat alespoň jednu zprávu ve sportovních masmédiích o projevu rasistických urážek chuligánů na adresu některého z hráčů. Svě by o tom mohl například povídat bývalý reprezentant Milan Baroš, který je často napadán pro svůj údajný a nepodložený romský původ. Sama jsem již byla několikrát svědkem rasistického pokřikování „Baroši, ty cigáne“. Dalším příkladem jsou hráči černé pleti v lize. Osobně jsem zažila situaci, kdy očividně velký fanoušek Sparty (oděný do příslušného oblečení) pokřikoval na zástupce tmavé pleti „táhni“.

Mareš uvádí následující rasistické projevy fanoušků. „Hulákání“ rasistických pokřiků na hráče jiné barvy pleti („táhni utíkat zpátky za antilopama“ apod.), nadávky, znevažující projevy (bučení či pískot při dotyku takového hráče s míčem, vydávání skřeků na adresu hráče tmavé pleti nebo například házení banánových slupek. Mohou to být také výhrůžky nebo přímé fyzické napadení hráče tmavé pleti. V neposlední řadě je to užívání rasistických hesel, chorálů nebo symbolů, ať už na transparentech nebo pomocí chorálů. Dalším projevem mohou být například nenávistivé zprávy na oficiálních webech fanoušků, dále pak v chuligánských tiskovinách či chatech (Mareš, 2004). Rasismus je jedním z nejaktuálnějších témat v masmédiích. Novináři se nejčastěji chytají právě rasistického projevu fanoušků. Ožehavé téma je to i v našich končinách, neboť černošských fotbalistů v české lize stále přibývá. Projev rasismu by mohl být považován jako trestný čin proti lidskosti, což si spousta fotbalových chuligánů neuvědomuje.

3 Nástup fotbalového násilí

3.1 Proměny v diváctví

Kopaná má ze skupinových sportů jednu z nejhlubších historií. Diváci zde hrají důležitou roli již od pradávna. Ovšem ze začátku plnili opravdu jen úlohu diváka, až později se fotbaloví fandové začali měnit na fotbalové chuligány. „Prvorepublikový přístup k fotbalu byl nesen národním étosem vyplývajícím zejména z hrdosti k příslušnosti k samostatnému národu. Fotbalisté byli vnímáni jako výraz české šikovnosti, což se zřejmě promítalo i do klubového fandovství. Navíc je potřeba vzít v úvahu, že divácká zábava, i mimo sportovní, byla vnímána zcela jinak než v období po masovém zavedení televize. Tento druh zábavy byl do jisté míry sváteční činností a tak byl i zažíván. Fotbalový fanoušek fandil, protože chtěl, protože to bylo do jisté míry i společensky nutné a prospěšné“ (Kasal, 2013, s. 133). Díky nepřítomnosti televizních přenosů bylo fotbalové diváctví aktuální opravdu jen na stadionech. Být fotbalistou, jak je už zmiňováno byla čest, a tudíž bylo fandění také bráno jako pocta.

Ovšem jak už to, tak bývá, politické situace se odráží i do sportu. Podstatný zlom nastal po únorovém převratu. „Sport a fotbal se postupně dostává pod ideologický tlak. Postupně mizí fandění jako způsob a míra identifikace s národem a regionálním společenstvím, Pod tlakem ideologie proletářského internacionalismu se přestává nosit národní hrdost, i když občas prosvítne jako v šedesátých letech u slavných zápasů Dukly Praha nebo ve chvílích úspěchů reprezentace. Fandění, zvláště v sedmdesátých a osmdesátých letech také skomírá díky špatné úrovni ligové soutěže. Na stadiony se postupně dostává násilnický a recesistický postoj fanoušků. Tak jak odchází generace diváků, kteří zažili doby velkých zápasů a diváckých návštěv, tak přichází na stadiony „britská nemoc“ jako výraz vzdoru, jako výraz zakoušení jiné, svobodné kultury. Oproti prvorepublikovému fandění chodí část diváků fandit ze zvyku, část (ta mladší) pro hledání nových zážitků“ (Kasal, 2013, s. 133). Důležité je zde upozornit na právě zmiňovanou britskou proměnu. Jak si uvedeme o něco níže hooligans, a agresivní skupiny mají původ na Britských ostrovech. Agrese a násilí se objevuje na základě nespokojenosti s hrou fotbalistů v úzké návaznosti na politickou situaci.

„Co se v porovnání s předválečným fanděním změnilo, je také míra agrese. Záměrné vyvolávání konfliktu se staršími lidmi, ponižování až po zcela brutální násilí. Diváckým násilím se státní orgány začali zabývat až po osudném roku 1985, kdy fanoušci Sparty při návratu z Banské Bystrice zdemolovali vlak a ohrožovali průvodčí a další cestující. Fotbalové diváctví na konci 80. let stojí v České republice v plné pohotovosti k nadcházející době, která možná jednou bude „starými chuligány“ hodnocena jako zlatá éra chuligánství“ (Kasal, 2013, s. 134).

Se změnou režimu a následným uvolněním pořádku se samozřejmě dá očekávat zvyšování míry násilí na fotbalových stadionech. Tvoří se násilná uskupení chuligánů, a s nastupujícím rozvojem médií také roste jejich základna.

3.2 Hooligans v České republice

Jak jsem již zmínila výše, fotbalové násilí, a tudíž i skupiny chuligánů narůstají. V knize *Fotbaloví chuligáni* nám vývoj autoři popisují následovně „V dosavadním vývoji fotbalového chuligánství na českém území lze rozeznat dvě základní vývojové etapy. První z nich by bylo možné nazvat „pre-chuligánskou etapou neorganizovaného fotbalového násilí, výtržností a vandalismu.“ Jednalo se o nahodilé incidenty páchané jednotlivci či nekonzistentními skupinami. Tato etapa v podstatě trvala od počátku fotbalu v českých zemích na přelomu devatenáctého století a dvacátého století, s větší relevancí zkoumaného fenoménu však od počátku osmdesátých až do poloviny devadesátých let 20. století. V jejich druhé polovině se „po anglickém vzoru“ konstituovaly při několika klubech konsolidované gangy se specifickými názvy a začala druhá „etapa moderního fotbalového chuligánství organizovaných gangů“, charakterizovaná cílenou činností stabilních skupin, jejichž členové sami sebe chápou jako příslušníky specifické (chuligánské) entity“ (Mareš, 2008, s. 130). Z odborného výkladu je nám tedy známo, že se chuligáni jako „organizovaná“ skupina vyvinuli až na přelomu 21. století. Dnes máme několik desítek gangů zdržujících se ve velkých i menších městech.

V historii můžeme najít mnoho násilných událostí, které se neblaze zapsaly do dějin chuligánského fandění. Rok 1985 a zdemolování vlaku a napadení strojvedoucí spartánskými chuligány. Rok 1988 a plánované střetnutí fanoušků Plzně a Sparty, kdy při vzájemném konfliktu v prostorách hlavního nádraží zemřela

žena důchodového věku. V roce 1994 zase naopak skupina fanoušků brněnského klubu pod vlivem alkoholu napadla staršího muže, kterého se zastal voják, jenž s nimi cestoval. Tento voják nakonec zemřel tragickou smrtí, byl fanoušky vyhozen z vlaku a následně ho přejel rychlík.

4 Fotbalový chuligán v médiích

V této kapitole bych se ráda věnovala fotbalovým fanouškům a chuligánům v médiích. Ráda bych krátce začala televizním zpravodajstvím. To se v České republice pravidelně dělí na tři části – zprávy hlavní, zprávy sportovní, počasí. V této práci nás budou zajímat především zprávy sportovní. Na jednotlivých stanicích zaujímají různý časový úsek. Průměrně si však můžeme říci, že je to něco kolem osmi minut. Shrnutí novinek ze světa i z domácího sportu. Důležité pro mou bakalářskou práci je zaznamenávání zmínky o fotbalových chuligánech právě v těchto médiích. Z dlouhodobého pozorování mohu říci, že pokud se zápas na základě chování přeruší, vždy se o něm alespoň jedna z našich třech nejsledovanějších stanic (ČT1, Nova, Prima) zmíní.

Ve fotbalových sezónách můžeme naleznout desítky zpráv o fotbalových chuligánech. Nejvíce nalézáme zprávy spojené s fanoušky Slavie Praha, AC Sparta Praha a Baníku Ostrava. V nejčastějších situacích ve vzájemných derby. Nejčastěji o „rvačkách“ a „bitkách“ mezi chuligány příslušných klubů. Dalším médiem, které má v oblibě zmiňovat násilnosti fanoušků jsou noviny. V poslední době hlavně tisk bulvární. Budeme – li citovat některé titulky, dozvíme se například, že: „Přestřelka klubů pokračuje. Opava s Baníkem se hádají, kdo může za řádění chuligánů“ (ČTK, iSport.cz, 2017). Málokde bychom asi našli zprávy o tom, jak chodí fandit celé rodiny, kterým to utužuje vztah nebo například parta kamarádů, která se nesejde jindy než právě na fotbale.

Zajímavým internetovým médiem, které jsem také sledovala v oblasti násilnosti a výtržnosti fanoušků je web *Týdenník policie*, jenž dává zprávy o přítomnosti policistů na akcích. Za poslední měsíce můžeme vyjmenovat již zmiňované derby např. mezi Baníkem Ostrava a Opavou. Nebo mezi rivaly tzv. pražských S – Spartou x Slavií. Týdenník policie podává zprávy o přítomnosti těžkooděnců, o počtu napadení civilistů i policistů a mnoho dalšího. Jako příklad si můžeme uvést zprávu z 15.4. 2017: „V souvislosti se sobotním fotbalovým utkáním ePojisteni.cz ligy mezi mužstvy FC Vysočina Jihlava a AC Sparta Praha připravilo Krajské ředitelství policie kraje Vysočina bezpečnostní opatření. Prioritou policistů Krajského ředitelství policie kraje Vysočina bude dohlížet před začátkem utkání na bezproblémový příjezd a poté příchod fanoušků pražského týmu do sektoru

hostí. Musíme zajistit, aby nedošlo k žádným vzájemným střetům mezi fanoušky obou mužstev“ (Miláčková, PČR, 2017).

Tyto zprávy můžeme považovat za serióznější než některé zprávy na internetových sportovních denících. V posledních letech našťestí dochází pouze k výtržnostem, které mají policisté vždy pod kontrolou. Výtržnosti staršího data, které jsem zde zmiňovala výše, a které končily smrtí, v posledních letech našťestí neprobíhají. Velké akce jako už několikrát zmíněné derby jsou pod drobnohledem Policie české republiky, která výtržnosti mírní.

V poslední řadě bych zde ráda kladla důraz na internetová média. Mezi nejčtenější internetové sportovní weby patří sport.cz, a iDNES.cz. Právě na těchto webových stránkách můžeme vyhledat značné množství titulků, které se budou zabývat násilnostmi a výtržnictvím. Jedním z nejčastějších titulků bývá – kolik, jaký klub zaplatí peněz za chování svých fanoušků. Například „Sparta i Slavia pykají za derby. Disciplinárka je potrestala za výtržnosti fanoušků“ (ČTK, iSport.cz, 2017).

Pro zajímavost jsem zde vybrala šest nejzajímavějších článků týkající se právě fanouškovských výtržností na zápasech a jejich medializaci. Pro tento účel jsem si vybral web iSport.cz, kde se tyto informace vyskytují nejčastěji.

Už jsem zde několikrát zmiňovala, že nejčastěji bývají medializovány derby, jak pražských S nebo ty moravská. Ráda bych zde jako první zmínila tedy článek, který byl vydán po událostech na derby Ostrava x Opava. „Strhli plot, cihly házeli po baníkovcích. Opravu zaplatí Opava“ (ČTK, iSport.cz,2017). Již v podtitulku nalezneme zmínku o *fanoušcích* následně však označení *chuligán*. Čtenáře to tedy vede k myšlence, že fanoušek Baníku Ostrava nebo Opavy je zároveň i huligán – „Vedení Slezského fotbalového klubu Opava zaplatí opravu plotu rodinného domu, který v sobotu zdemolovali jeho **fanoušci** při střetech s příznivci Baníku Ostrava. ČTK to řekl předseda představenstva klubu Marek Hájek. Majitel domu to vítá. Zápas obou celků doprovázely výtržnosti, střety mezi **chuligány** a policií. Policisté zadrželi šest desítek osob. Tři lidé už byli obviněni z výtržnictví, napadení policisty a krádeže. Dalším obvinění ještě hrozí“ (ČTK, iSport.cz,2017). Následně se v článku dozvídáme, co bylo zničeno, kolik huligánů bylo dopadeno a jaké budou následky. O fotbalovém utkání je zde zmínka pouze v časovém sledu „Událost se stala **krátce po utkání** nedaleko stadionu. Tam se střetlo agresivní jádro Baníku a opavští rowdies. Během potyčky několik opavských fanoušků vyvrátilo zděný plot.

Uvolněné cihly pak použili jako zbraně a házeli je na druhý tábor“ (ČTK, iSport.cz, 2017).

Jako další jsem si vybrala zprávu s titulkem „Policie řeší brutální bitku v Ďolíčku! Hledá výtržníky, kteří přerušili derby“ (ČTK, iSport.cz,2017). V této zprávě sice se nejedná o derby pražských S, ale o derby tzv. malých pražských S tedy Bohemians a Slavií. V podtitulku opět nalezneme zprávu o *fanoušcích* jež se zúčastnili bitky kvůli které musel být zápas přerušen – „Pražská policie hledá aktéry brutální potyčky na stadionu Bohemians 1905, která se odehrála 6. května mezi **fanoušky** domácího týmu a Slavie“ (ČTK, iSport.cz, 2017). Dále zde nalezneme informace o přerušení hry na základě „rvačky“, výši pokuty pro klub. O fotbalovém výsledku či alespoň zprávu na jak dlouho byl zápas přerušen, a zda to nemohlo ovlivnit výsledek, zde není ani zmínka.

Další zpráva, kterou jsme si vybral souvisí s přímým napadením policisty v rámci fotbalového fandění. „Opilý fanoušek Teplic ve Zlíně kopl policistu, zlámal mu žebra“ (ČTK, iSport.cz,2017). Znovu zde najdeme označení *fanouška*, následně se dozvídáme v článku, že již v minulost byl muž souzen za výtržnictví – „Soud podle mluvčí zakázal mladíkovi vstup na fotbalová utkání. Muž byl navíc již před dvěma lety podmíněně odsouzen za výtržnictví. Policie zadržela i osmadvacetiletého fanouška Zlína, kterého podezírá rovněž z výtržnictví. Hrozí mu až dva roky vězení. Muž také nadýchal přes dvě promile alkoholu“ (ČTK, iSport.cz,2017). Toto je tedy i možný námět pro úpravu legislativy či zpřísnění zákazů chození na zápasy pro fotbalové chuligány. Jako v jednom z mála se v tomto článku objevuje i výsledek zápasu: „Fanoušek Teplic zlomil ve Zlíně po sobotním utkání 24. kola první fotbalové ligy městskému policistovi dvě žebra. Strážníka převezla záchranná služba do nemocnice, útočník skončil na policii, která ho obvinila z násilí proti úřední osobě. Muži hrozí až šest let vězení, Teplice ve Zlíně vyhrály 2:0“ (ČTK, iSport.cz, 2017).

Další v pořadí čtvrtou zprávou, bude zpráva jen se dotýká již přímého zákazu pro ve zprávě znovu označeného *fandu* „Trest za pyrotechniku: Fanda Slavie nesmí na ligu a má stop v přeboru“ (ČTK, iSport.cz, 2017). Ve zprávě tedy nalezneme zprávy o zákazu stupu na stadion na půl roku, ovšem znovu se zde mluví o účastníkovi jako o *fanouškovi*. Vzhledem k dostupným fotografiím v článku lze předpokládat, že účastník použil pyrotechniku v rámci choreografie ultras či hooligans a proto by neměl být označován za fanouška. O výsledku zápasu je zde

pouze zmínka v rámci počtu žlutých karet v zápase – „Za čtyři žluté karty dostali trest na nadcházející kolo příbramský Jan Rezek, Vlastimil Daniček ze Slovácka, královéhradečtí Tomáš Malinský s Pavlem Černým a zlíňští Róbert Matejov s Josefem Hnaníčkem“ (ČTK, iSport.cz, 2017).

V páté zprávě už v názvu nalezneme zmínku o *ultras* „Slavia – Plzeň v hledišti: Rivalita mezi ultras hraničí až s nenávisť“ (ČTK, iSport.cz, 2017). Ovšem následně se v textu dozvídáme informace opět o *fanoušcích* – „Nedělní pikantní souboj o čelo prvoligové tabulky bude také duelem dvou zneprátených **fanouškovských** táborů. Jde to za hranu, pod pokličkou to zase zlověstně bublá. Když se blíží zápas Plzně se Slavií, aktivují se oba tábory fanoušků. Modročervení i sešívání. Mezi nimi je to na kordy. Má to své důvody, ze strany viktoriánů jde téměř o nenávisť“ (ČTK, iSport.cz, 2017). V další části článku se, ale opět můžeme dozvědět zmínku o těchto „*fanoušcích*“ jako o *ultras* – „Je běžné, že mezi těmi nejdrsnějšími **ultras** se domlouvají bitky neboli „férovky“. A slávisťe prý s plzeňskými v minulosti vyběhli“ (ČTK, iSport.cz, 2017). V článku jsou tedy zmiňovány jen rivality mezi obě tábory ultras, ale o např. o vzájemných skórech zápasu mezi Plzní a Slavií zde není nic.

Poslední zprávou bych se ještě jednou ráda vrátila k již zmiňovanému titulku na začátku – „Sparta i Slavia pykají za derby. Disciplinárka je potrestala za výtržnosti **fanoušků**“ (ČTK, iSport.cz, 2017). Znovu zde nalezneme označení *fanoušci*. Následně v textu neobjevíme již označení *fanoušci*, ale *příznivci*. „Příznivci červenobílých opakovaně použili pyrotechniku a vulgárně nadávali soupeři“ (ČTK, iSport.cz, 2017). O výsledku derby zde opět není ani zmínka, jen další informace o výše pokuty pro klub.

Po analýze těchto zpráv, kdy jsem se v každé snažila najít vyobrazení českého fotbalového *fanouška* je zřejmé, že média velmi málo rozlišují pojem fanoušek nebo chuligán či výtržník. Titulky často obsahují slovo fanoušek, ač se ve zprávách dozvídáme, že daná osoba je součástí ultra či podobného klubu, z analyzovaných šesti zpráv, pouze jedna obsahovala zmínku o výsledku souvisejícího utkání s danou výtržností. Články jsou tedy spíše zaměřeny na výtržnosti, urážky a tresty, nežli na výsledky utkání.

5 Průzkum postojů občanů k interpretaci způsobu jednání fanoušků médií

5.1 Projekt průzkumu

Cíl

Cílem empirického šetření byl pokus o zjištění názorů občanů na problematiku fotbalového chuligánství v důsledku zpráv z médií, která jsou každodenní součástí našeho života (televize, noviny, internetové zpravodajství). Důležitým bodem tedy je, zda se média vyjadřují o fotbalových fanoušcích pouze v negativním slova smyslu a na základě toho jsou pak občané České republiky negativně ovlivňováni.

Hypotézy

H1: Předpokládám, že větší část respondentů, kteří nejsou aktivními fotbalovými fanoušky je přesvědčena, že masová média, prezentují fotbalové fanoušky spíše jako výtržníky.

H2: Předpokládám, že nadpoloviční většina všech respondentů je přesvědčena, že média mohou přispět k eliminaci násilí při fotbalových zápasech.

Metody a techniky empirického šetření

Po konzultaci s vedoucím práce jsem rozhodla provést kvantitativní výzkum. K tomuto účelu mi byl vedoucím práce doporučen dotazník jeho konstrukce (odkaz), který jsem ve druhém bloku otázek vhodně upravila pro účely své bakalářské práce a z posledního bloku vybrala právě tu otázku týkající se mé práce.

V tomto dotazníku byly otázky: uzavřené, kdy respondenti měli možnost výběru své odpovědi z několika nabízených možností. V prvním bloku otázek najdeme otázky dichotomické, kdy respondenti vybírali pouze jednu ze dvou možností „ano“ / „ne“. Tento první blok tvoří tři otázky.

V druhém a třetím bloku nalezneme otázky výběrové, kdy respondenti mohli vybrat pouze jednu variantu z několika nabízených možností. Tento typ otázky můžeme zaznamenat u všech zbylých otázek. Dotazník nalezneme v příloze A.

Organizace empirického šetření a charakteristika souboru respondentů

Průzkum probíhal po dobu tří měsíců, a to prostřednictvím papírových dotazníků. Respondentům jsem byla k dispozici v případě potřeby vysvětlení otázek. Respondentům zajištěna celková anonymita, neboť v dotazníku neuváděli žádné osobní údaje.

Respondenti byli vybráni metodou záměrného výběru, tedy osoby, které nejsou aktivními fotbalovými fanoušky. Dalšími podmínkami pro empirické šetření bylo občanství České republiky a dosažení plnoletosti a nepřesázení horní hranice padesáti let. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 202 respondentů.

5.2 Výsledky empirického šetření

Úvodní část dotazníku se zaměřovala na pohlaví a věk respondentů. Podmínkou bylo dosažení spodní hranice věku 18 let a nepřekročení horní věkové hranice 50 let. Respondenti byli ve **věkové skupině** zastoupené následovně:

- ve věku 18. – 25.let – 40,52 %;
- ve věku 25. – 40.let – 32,7 %;
- ve věku 40. – 50.let – 26,7 %.

Tabulka 1: Věk respondentů

Jaký je váš věk?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
18 - 25 let	82	40,52%
25 - 40 let	66	32,70%
40 - 50 let	54	26,78%

Zdroj: vlastní zpracování

Zastoupení pohlaví – dotazník vyplnilo 126 mužů a 76 žen. K této otázce se váže tabulka číslo 2.

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

Pohlaví?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
muž	126	62,40%
žena	76	37,60%

Zdroj: vlastní zpracování

Další informativní položkou dotazníku byl vztah respondenta k **fotbalovému fandění**. Zde jsem předpokládala, že většina respondentů se bude považovat pouze za fotbalového diváka (viz. str. 24). Procentuální zastoupení bylo následující:

- aktivní fotbalový fanoušek – 34,6 %;
- fotbalový divák – 49,5 %;
- člověk, co fotbalu nefandí – 15,9 %.

Tabulka 3 :Vztah respondentů k fotbalovému fandění

Vztah k fotbalovému fandění?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
aktivní fotbalový fanoušek	70	34,60%
fotbalový divák	100	49,50%
fotbalu nefandíte	32	15,90%

Zdroj: vlastní zpracování

Další blok otázek byly otázky zaměřené na fotbalové události: zda respondenti některou z akcí zažili „na vlastní kůži“. Pro následující odpovědi jsem tedy pracovala pouze s 132 dotazníky, kdy bylo vyloučeno 70 respondentů, kteří se označili za aktivního fotbalového fanouška.

1) Pochod fotbalových fanoušků

Pochod fanoušků městem **zažilo** pouze 24,40 % z dotázaných. Naopak **nezažilo** dle předpokladu skoro tři čtvrtě dotázaných a to 75, 60 %. K otázce č. 1 se vztahuje tabulka č.4.

Tabulka 4: Účast respondentů na fotbalovém pochodu

Pochod fotbalových fanoušků městem?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
Ano	32	24,40 %
Ne	100	75,60 %

Zdroj: vlastní zpracování

2) Řádění fotbalových fanoušků na veřejnosti

Tato otázka je v návaznosti na položku předchozí, jelikož řádění fotbalových fanoušků (možno chuligánů) se odehrává většinou v souvislosti právě s předzápasovými či pozápasovými pochody.

Z dotazovaných 132 respondentů zkušenost s řáděním fanoušků na veřejnosti má 42 dotázaných – 34,10 %. Zbýlých 90 dotázaných – 65,90 % tuto zkušenost nemá. K otázce č. 2. se vztahuje tabulka č. 5.

Tabulka 5: Účast respondentů při řádění fotbalových fanoušků na veřejnosti

Řádění fotbalových fanoušků na veřejnosti?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
Ano	42	34,10 %
Ne	90	65,90 %

Zdroj: vlastní zpracování

3) Řádění fotbalových fanoušků na stadionu

Pouze respondentů 45 – 38,6 % odpovědělo na tuto otázku **zápornou** odpovědí. A 87 respondentů tedy 61,4 % **kladně**. K otázce č. 3 se váže tabulka č. 6.

Tabulka 6: Účast respondentů při fotbalovém řádění na stadionu

Řádění fotbalových fanoušků na stadionu?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
Ano	87	61,40 %
Ne	45	38,60 %

Zdroj: vlastní zpracování

Druhý blok otázek, tedy otázky číslo čtyři až devatenáct, se úzce váže k tématu této bakalářské práce. Týká se chování fanoušků na zápasech a jeho následné interpretaci v masmédiích. Znovu jsem tedy vyřadila dotazníky, kteří vyplňovali fotbaloví fanoušci.

Otázka byla dle dotazníku následující „*Jak si myslíte, že média interpretují následující způsoby jednání fanoušků? (označte v příslušném sloupci)*“. Respondenti byli dotazováni papírovými dotazníky (**ne** internetovými) a k otázkám jim bylo vždy podáno ústní vysvětlení, jak přesně mají otázku chápat. Respondenti zde měli

možnost na otázku odpovídat na čtyřstupňové škále: *velmi špatně, špatně, trochu špatně, vůbec ne špatně*.

4) Záměrné urážení hráčů

Výsledky otázky číslo čtyři byly následující: 95 dotazovaných tedy 71,90 %, odpovědělo *velmi špatně*, 22 z celkového počtu dotazovaných tedy 16,7 % odpovědělo *špatně*. Dalších 11,40 %, tedy 15 respondentů odpovědělo *špatně* a žádný z respondentů nevolil odpověď *vůbec ne špatně / nezmiňováno*. K otázce č. 4 se váže tabulka č. 7.

Tabulka 7: Výsledky otázky č. 4

Záměrné urážení hráčů?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	95	71,90 %
Špatně	22	16,70 %
trochu špatně	15	11,40 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	0	0 %

Zdroj: vlastní zpracování

5) Záměrné urážení soupeřových fanoušků

Otázka je znovu zaměřena na slovní napadení. Výsledky uvádějí, že 65 ze 132 dotazovaných, tedy 49,2 % zaškrtnulo *velmi špatně*, 55 respondentů (41,6 %) zvolilo odpověď *špatně*. A 8 respondentů tedy 6 % *trochu špatně* a posledních zbývajících 4 dotazování v celkovém výsledku zastoupeni 3,2 procenty *vůbec ne špatně / nezmiňováno*. Přes tři čtvrtiny z celkového počtu respondentů zvolily odpověď *velmi špatně; špatně*. Je tedy vidět, že tyto informace vnímají jako negativní. K otázce č. 5 se váže tabulka č. 8.

Tabulka 8: Výsledky otázky č. 5

Záměrné urážení soupeřových fanoušků?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	65	49,20 %
Špatně	55	41,60 %
trochu špatně	8	6,00 %

Záměrné urážení soupeřových fanoušků?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
vůbec ne špatně / nezmiňováno	4	3,20 %

Zdroj: vlastní zpracování

6) Záměrné urážení hráčů kvůli barvě pleti

Tato položka je dle mého názoru jednou z nejdůležitějších, protože je v médiích „rozmazávána“ velmi často, ve většině případů právě v negativním slova smyslu, protože hráči tmavého pigmentu se u nás potýkají s častými problémy (viz. str. 29).

Názor *velmi špatně* zastávalo 93 lidí tedy 70,5 % z celkového počtu respondentů. Dalších 34 – 25,8 % respondentů zvolilo možnost *špatně*. A po čtyřech odpovědích se dočkal názor – *trochu špatně*. A jeden respondent zvolil *vůbec ne špatně / nezmiňováno*. K otázce č. 6 se váže tabulka č. 9.

Tabulka 9: Výsledky otázky č.6

Záměrné urážení hráčů kvůli barvě pleti?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	93	70,50 %
Špatně	34	25,80 %
trochu špatně	4	3,00 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	1	0,70 %

Zdroj: vlastní zpracování

7) Záměrné poškozování stadionu

Násilnické činnosti na bázi vandalismu bývají také častým tématem novinářů. Ve výsledcích jsem zaznamenala následující: 92 respondentů tedy 69,7 % odpovědělo *velmi špatně*, následujících 28,8 % tedy 38 respondentů odpovědělo *špatně*. 2 z dotazovaných – 1,5 % zaškrtno *trochu špatně*. A žádný respondent *vůbec ne špatně / nezmiňováno*.

Z výsledků je patrné, že přes 90 % respondentů vnímá informace v médiích o vandalismu *velmi špatně* nebo *špatně*. K otázce č. 7 se váže tabulka č. 10.

Tabulka 10: Výsledky otázky č. 7

Záměrné poškozování stadionu?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	92	69,70 %
Špatně	38	28,80 %
trochu špatně	2	1,50 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	0	0 %

Zdroj: vlastní zpracování

8) Záměrné poškozování veřejného majetku

U první možnosti *velmi špatně*, odpovědělo 75,8 % respondentů tedy 100 dotázaných. Dalších osmnáct – 13,6 % odpovědělo *špatně*. 10 respondentů – 7,6 % odpovědělo *trochu špatně*. A poslední zbývající 4 respondenti 3,0 % *vůbec ne špatně / nezmiňováno*. K otázce č. 8 se váže tabulka č. 11.

Tabulka 11: Výsledky otázky č.8

Záměrné poškozování veřejného majetku?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	100	75,80 %
Špatně	18	13,60 %
trochu špatně	10	7,60 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	4	3,00 %

Zdroj: vlastní zpracování

9) Pití alkoholu na stadionu

Tato otázka je poněkud zavádějící, častým obsahem mediálních zpráv je, že výtržníci jednali právě pod vlivem alkoholu, ale většinou toto sdělení není hlavním obsahem mediálních sdělovacích prostředků.

Pouze 2 respondenti vyhodnotili informaci o alkoholu zmiňovanou v médiích, jako *velmi špatně*. Ovšem následujících 50 respondentů – 37,9 % zaznamenalo odpověď *špatně*. *Trochu špatně* zaznamenalo 70 respondentů tedy – 53 %. Posledních 10 respondentů zaznamenalo odpověď *vůbec ne špatně/nezmiňováno*. K otázce č. 9 se váže tabulka č. 12.

Tabulka 12: Výsledky otázky č. 9

Pítí alkoholu na stadionu?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	2	1,5 %
Špatně	50	37,90 %
trochu špatně	70	53,00 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	10	7,60 %

Zdroj: vlastní zpracování

10) Hlučné pochody fanoušků městem

Jednou z hlavních organizovaných činností výtržníků bývají právě pochody, nejčastěji konané při derby, kterých se ale nezúčastňují pouze výtržníci či chuligáni, ale i běžní fanoušci. Automatickou součástí je zde přítomnost policie.

Výsledky byly následující – *velmi špatně* odpovědělo 70 respondentů – 53 %. 35 z respondentů což bylo 26,5 % dalo odpověď *špatně*. Dalších 20 respondentů tedy 15,20 % *trochu špatně*. A zbývajících 5,30 % tedy 7 respondentů hodnotilo výsledek jako *vůbec ne špatně*. K otázce č. 10 se váže tabulka č. 13.

Tabulka 13: Výsledky otázky č. 10

Hlučné pochody fanoušků městem?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	70	53,00 %
Špatně	35	26,50 %
trochu špatně	20	15,20 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	7	5,30 %

Zdroj: vlastní zpracování

11) Urážlivé výroky na stranu rozhodčích?

Tyto výroky nebývají v médiích často předmětem zájmu. Řeší se spíše pochybení rozhodčích. nebo když samotní hráči pronesou (např. na sociální síti) na stranu rozhodčích.

35 respondentů tedy 26,50 % vyhodnotilo odpověď tak, že dle nich média interpretují jako tyto zprávy *velmi špatně*. 40 respondentů tedy 30,3 % najdeme u odpovědi *špatně*. Odpověď *trochu špatně* zvolilo 22,7 %. Posledních 16 respondentů (7,9 %) hodnotí tyto zprávy, jako *vůbec ne špatně/ nezmiňováno*.

Z výsledků vyplývá, že zprávy o tomto chování fanoušků občané nějakým způsobem vnímají, ale v názoru na jejich negativismu nejsou zvlášť radikální. K otázce č. 11 se váže tabulka č. 14.

Tabulka 14: Výsledky otázky č. 11

Urážlivé výroky na stranu rozhodčích?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	35	26,50 %
Špatně	40	30,30 %
trochu špatně	30	22,70 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	27	20,50 %

Zdroj: vlastní zpracování

12) Rvačky mezi fanoušky soupeřících klubů

Tento typ výtržnictví můžeme v médiích zaznamenávat často. U této položky 100 z dotázaných respondentů tedy 75,8 % odpovědělo *velmi špatně*. 25 respondentů (18,9 %) vyhodnotilo zprávy jako *špatně*. Pouze 5 respondentů vybralo odpověď *trochu špatně*. A zbylí 2 zvolili *vůbec ne špatně / nezmiňováno*. K otázce číslo dvanáct se váže tabulka č. 15.

Tabulka 15: Výsledky otázky č. 12

Rvačky mezi fanoušky soupeřících klubů?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	100	75,80 %
Špatně	25	18,90 %
trochu špatně	5	3,90 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	2	1,50 %

Zdroj: vlastní zpracování

13) Urážlivé výroky vůči policii

Toto téma je pro média často velmi zajímavé, a zprávy jsou mnohdy dle mého názoru zveličovány. *Velmi špatně* bylo zaznamenáno u 65 z 132 dotázaných respondentů. To je 49,2 % ze všech dotazovaných. Další 35 respondentů vybralo

odpověď *špatně*. *Trochu špatně* 25 respondentů, *vůbec ne špatně/ nezmiňováno* odpovědělo 7 dotázaných. K otázce č. 13 se váže tabulka č. 16.

Tabulka 16: Výsledky otázky č. 13

Urážlivé výroky vůči policii?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	65	49,20 %
Špatně	35	26,50 %
trochu špatně	25	18,90 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	7	5,40 %

Zdroj: vlastní zpracování.

14) Urážlivé výroky na adresu trenérů a činovníků klubů

Tyto výroky jsou také jedny z nejčastějších na zápasech, v dostupných masmédiích se objevují ve spojitosti s nelibostí fanoušků např. s projevem hry, obvykle se takto prezentují fanoušci z „kotle“. Zpráv na toto téma můžeme tudíž najít mnoho. Ve slovním komentáři jsem respondentům u této otázky doporučovala, aby vzali v potaz i zprávy o změně vedení apod.

Výsledky byly následující, 75 respondentů volilo *velmi špatně*. Odpověď *špatně* volilo následujících 42 respondentů. 8 respondentů zvolilo odpověď *trochu špatně* a pouhých 7 respondentů zvolilo *vůbec ne špatně / nezveřejňováno*. K otázce č. 14 se váže tabulka č. 17 a graf č. 17.

Tabulka 17: Výsledky otázky č. 14

Urážlivé výroky na adresu trenérů a činovníků klubu?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	75	56,80 %
Špatně	42	31,80 %
trochu špatně	8	6,1 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	7	5,30 %

Zdroj: vlastní zpracování

15) Vulgární výroky a popěvky

Tento typ „chuligánství“ patří podle mého názoru k fotbalu odjakživa. V médiích jsou ale probírána spíše vulgární gesta hráčů nebo naopak nadávky, které už mají svou minulost a jsou pevně zakořeněné, např. „Limberský ty si ...“

Vyhodnocení dopadlo následovně 30,3 % respondentů zvolilo odpověď *velmi špatně*. Následujících 54,5 % respondentů volilo odpověď *špatně*. Dalších 9,8 % vyhodnotilo tuto interpretaci médií jako *trochu špatně* a zbylých 5,4 % jako *velmi špatně / nezveřejňováno*. K otázce č. 15 se váže tabulka č. 18 a graf č. 18.

Tabulka 18: Výsledky otázky č. 15

Vulgární výroky a popěvky?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	40	30,30 %
Špatně	72	54,50 %
trochu špatně	13	9,80 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	7	5,40 %

Zdroj: vlastní zpracování

16) Vrhání předmětu na hrací plochu či aktéry hry

Položka číslo šestnáct je věnována tématu vrhání předmětu na plochu hry. Toto téma není úplně úzce spojováno s fotbalovým fanděním, ale spíše s hokejovým. Přesto můžeme i tyto činy při fotbale zaznamenat, ale spíše v souvislosti s pyrotechnikou, které se věnuje otázka číslo devatenáct, na což jsme respondenty slovním komentářem upozornila.

20 respondentů zvolilo odpověď *velmi špatně*. Následujících 15 respondentů tedy 11,4 % volilo odpověď *špatně*. U odpovědi *trochu špatně* bylo 50 odpovědí. A u *vůbec ne špatně/ nezveřejňováno* 47 respondentů. K otázce č. 16 se váže tabulka č. 19 a graf č. 19.

Tabulka 19: Výsledky otázky č. 16

Vrhání předmětu na hrací plochu či aktéry hry?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	20	15,10 %
špatně	15	11,40 %

Vrhání předmětu na hrací plochu či aktéry hry?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
trochu špatně	50	37,90 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	47	35,60 %

Zdroj: vlastní zpracování

17) Vniknutí na hrací plochu bez povolení

Tento „chuligánský“ projev se váže v médiích hlavně ke konci sezony, kdy velké množství i fotbalových fanoušků vnikne na hrací plochu při posledním zápase. Ovšem projevy, které bývají rozebírány v médiích, jsou úzce spojené hlavně s derby, při kterém se tato situace již několikrát stala.

77 respondentů tedy 58,3 % respondentů zvolili možnost *velmi špatně*. Následujících 36 respondentů (27,3 %) zvolilo odpověď *špatně*. *Trochu špatně* odpovídalo 15 respondentů (11,4 %) a jako *velmi špatně / nezveřejňováno* vyhodnotilo 4 respondentů tedy 3,0 %. K otázce č. 17 se váže tabulka č. 20.

Tabulka 20: Výsledky otázky č. 17

Vniknutí na hrací plochu bez povolení?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	77	58,30 %
špatně	36	27,30 %
trochu špatně	15	11,40 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	4	3,00 %

Zdroj: vlastní zpracování

18) Extremistické projevy (rasismus, antisemitismus, neonacismus)

Otázka číslo osmnáct je v úzké souvislosti s otázkou číslo šest, tedy s projevy rasismu a dalšího. Rasismus se ve fotbale vyskytuje velmi často, protože je zde vysoké zastoupení hráčů jiné barvy pleti.

Touto možností *velmi špatně* vyhodnotilo interpretaci těchto zpráv v médiích 97 respondentů z celkových 100% tedy 73,5 %. Další odpověď *špatně* vybralo 21 účastníku empirického šetření. Odpověď *trochu špatně* volilo 9 respondentů a *vůbec ne špatně / nezveřejňováno* 5 odpovědí. K otázce č. 18 se váže tabulka č. 21.

Tabulka 21: Výsledky otázky č. 18

Extremistické projevy (rasismus, antisemitismus, neonacismus)?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
velmi špatně	97	73,50 %
špatně	21	15,90 %
trochu špatně	9	6,80 %
vůbec ne špatně / nezmiňováno	5	3,80 %

Zdroj: vlastní zpracování

19) Účinnější práce médií směrem k eliminaci násilí při fotbalových zápasech

Každý respondent obdržel slovní komentář, aby na tuto položku nahlíželi ve smyslu druhého bloku otázek, tedy aby informace v médiích byly jiného rázu než doposud.

Výsledky byly následující: 22 z dotazovaných respondentů bylo pro *určitě ne*. Následujících tedy 29,7 % odpovědělo *spíše ne*. Shodující počet 60 – 29,7 % respondentů odpovídalo na otázku *spíše ano*, *určitě ano*. K otázce č. 19 se váže tabulka č. 22.

Tabulka 22: Výsledky otázky č. 19

Účinnější práce médií směrem k eliminaci násilí při fotbalových zápasech?	Počet respondentů	Počet respondentů (%)
určitě ne	22	10,90 %
spíše ne	60	29,70 %
spíše ano	60	29,70 %
určitě ano	60	29,70 %

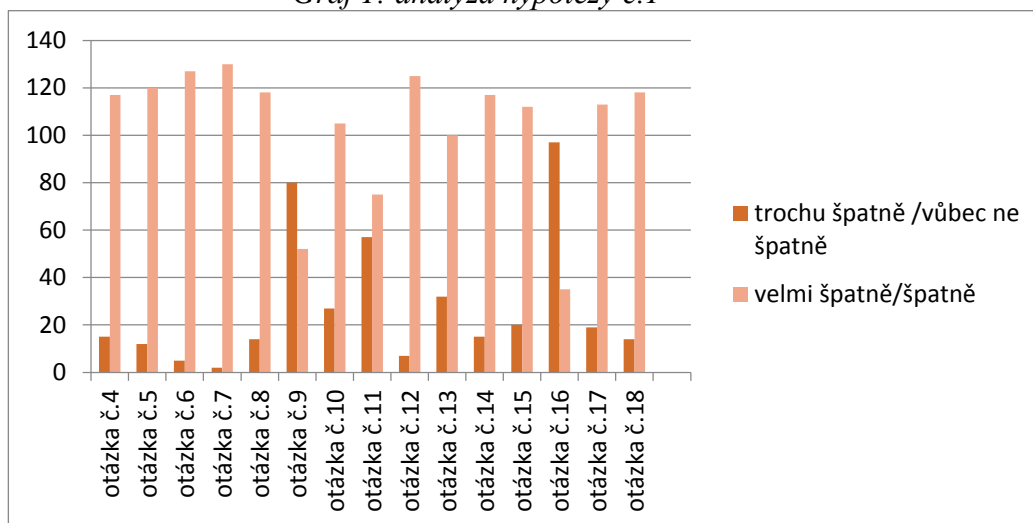
Zdroj: vlastní zpracování

Vyhodnocení hypotéz

H1: Předpokládám, že větší část respondentů, kteří nejsou aktivními fotbalovými fanoušky je přesvědčena, že masová média prezentují fotbalové fanoušky spíše jako výtržníky.

Na základě empirického šetření a otázek z druhé části dotazníku byla tato hypotéza potvrzena. Můžeme vidět v příloženém grafu, kdy přesahují odpovědi ze škály *velmi špatně* nebo *špatně*.

Graf 1: analýza hypotézy č.1

Zdroj: vlastní zpracování

H2: Předpokládám, že nadpoloviční většina respondentů je přesvědčena, že média mohou přispět k eliminaci násilí při fotbalových zápasech.

Hypotéza byla potvrzena na základě odpovědí z otázky č.19, která se věnuje tomuto tématu. Kdy 120 z dotazovaných respondentů bylo zastáncem odpovědi na otázku *spíše ano / určitě ano*.

Graf 2: analýza hypotézy č.2

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Masmédia jsou neodmyslitelným zdrojem informací již 250 let. Jsou součástí každé moderní kultury a základním kamenem kultury masové. Jsou hybateli našich myšlenek a zdroj zábavy. Sledování kopané je řazeno do „šuplíčku zábava“. Je tedy zřejmé, že média a fotbal mají mnoho společného. Fotbal je sledován miliony fanoušků v České republice, málokterý chlapec si neprojde fotbalovou přípravou. Neméně jsou sledována média. Proto je jasné, že tyto dva faktory se budou navzájem doplňovat. Není tedy nic překvapivého na tom, že média slouží jako reklama pro fotbal a zároveň i jako „zabiják“ fotbalu. Každá chyba, ať už hráče, rozhodčího, nebo trenéra, bude okamžitě veřejně známá. Ale totéž platí pro úspěchy, každý úspěch fotbalistů nebo trenéra bude plnit titulní stránky sportovních i nesportovních deníků. Ovšem jak jsem již zmínila, fotbal je populární hlavně díky svým fanouškům, fanoušci ho dělají tím známým a milionovým sportem. A právě tito fanoušci mohou vytvářet jeho negativní obraz v očích veřejnosti.

Jak je známo, média milují nešťastné kauzy, a obecně platí pravidlo „cizí neštěstí potěší nejvíc“. A tak je to i v případě médií. Špatné zprávy se odjakživa prostě prodávají tak nějak „lépe“. Proto jsou častými mediálními kauzami právě výtržnosti fotbalových fanoušků resp. fotbalových chuligánů. Dnešní fotbalové zápasy, které sebou nesou riziko právě těchto násilných činností, které v minulosti končily smrtí, jsou v dnešní době hlídány desítkami, při větších akcích až stovkami policistů, kteří se snaží výtržností zamezit. Nejčastěji reflektovanou zprávou v novinách či televizi bývají zprávy o tzv. „pyro“ akcích. Pro mě je z nepochopitelného důvodu je na fotbalových zápasech vždy nějaká pyrotechnika přítomna, jak prochází přes ochranu a kontrolu při vstupu na stadion, je záhadou. Takové akce jsou samozřejmě dobrou příležitostí pro média, která tak mají o čem psát, jak se fotbaloví „fanoušci“ neumějí chovat. Skoro vždy však média tyto způsoby jednání fotbalových fanoušků velmi špatně interpretují a vytvářejí tak nerealistický obraz skutečnosti.

Cílem mé práce bylo zjistit, jak moc je názor respondentů – občanů České republiky ovlivňován v rámci negativních zpráv vycházejících z médií o myšlence na českého fotbalového fanouška. V práci byla nejprve teoretická část věnována médiím obecně a konkrétněji vlivu médií a také typologii fotbalových fanoušků

či chuligánů, jejich činům a nejznámějším mediálními kauzám. V části empirické byl vyhodnocen dotazník, který byl tematicky zaměřený na interpretaci médií, zejména s násilných činů páchaných na fotbalových zápasech. Cíl práce byl naplněn v empirické části, kdy v některých příkladech zásadního nesprávného jednání fanoušků, nadpoloviční většina respondentů hodnotila interpretaci médií jako velmi špatnou.

K tomuto tématu je ovšem důležité zmínit, že obrázek chuligánů a fanoušků je velmi zkreslený. A to právě proto, že se zde vyskytují pouze negativní reakce, které pochopitelně mají za důsledek další negativní reakce a volání občanů po zpřísnění trestů pro tyto chuligány. Dále také časté nesprávné označení fotbalového fanouška či výtržníka. Dle mého názoru by bylo velmi důležité, kdyby noviny mimo nesprávného a násilnického jednání zmínily také chování fanoušků slušných. Ať už by to byli tatínci se syny, které na zápasech často můžete potkat, nebo celé rodiny nebo například parta kamarádů, která se sejde právě jen na fotbale. Fotbaloví fanoušci, chuligáni jsou tedy občany vnímáni právě na základě negativních zpráv z médií ve špatném světle a jako násilníci. Možná kdyby noviny nebo televize, nebo jakékoliv jiné masmédiium, ukázaly i tuto pozitivní stránku fotbalového fandění byl by mediální obraz českého fotbalového fanouška jiný.

Literatura

- ECO, Umberto. *Skeptikové a těšitelé*. Praha: Svoboda, 1995. 414 s. ISBN 80-205-0472-9.
- HOLE, Günter. *Fanatismus*. Praha: Portál, 1998. 152 s. ISBN 80-7178-183-5.
- IŁOWIECKI, Maciej a ŽANTOVSKÝ, Petr. *Manipulace v médiích*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. 120 s. ISBN 978-80-86723-50-1.
- KASAL, Josef. *Násilí na stadionech jako odraz kultury*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 218 s. ISBN 978-80-7435-362-8
- KŁOSOWSKÁ, Anita. *Masová kultura: kritika a obhajoba*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 271 s. ISBN nevedeno.
- KRAUS, Blahoslav. *Sociální deviace v transformaci společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 210 s. ISBN 978-80-7435-575-2.
- KRAUS, Blahoslav a HRONCOVÁ Jolana. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.
- KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. V Praze: Karolinum, 2008. 172 s. ISBN 978-80-246-1578-3.
- KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. 307 s. ISBN 80-7184-134-X.
- LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Praha: Academia, 2014. 143 s. XXI. století. ISBN 978-80-200-2333-9.
- MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno: Barrister & Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- McLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1991. 348 s. ISBN 80-207-0296-2
- McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. 445 s. ISBN 80-7178-200-9.
- MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha: Karolinum, 2006. 341 s. Mediální studia. ISBN 80-246-0905-3.
- MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7452-002-0.

SEKOT, Aleš, *Sociální dimenze sportu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sportovních studií, 2004. 245 s. ISBN 80-210-3581-1.

SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. 410 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2562-8.

SLEPIČKA, Pavel a PEKÁREK Jiří. *Sportovní diváctví: rozbor negativních jevů na stadiónech: prevence proti diváckým výstřelkům*. Ilustroval Jiří KOLIŠ. Praha: Olympia, 1990. 213 s. Spartakus (Olympia). ISBN 80-7033-012-0.

STERN, Jan Média, psychoanalýza a jiné perverze. 1. vyd. Praha: Malvern, 2006. 221 s. ISBN 80-86702-13-8

URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada, 2011. 230 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.

Internetové zdroje

Opilý fanoušek Teplic ve Zlíně kopl policistu, zlámal mu žebra. *ISport.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-1-liga-rocnik-2016-17/300269/opily-fanousek-teplic-ve-zline-kopl-policistu-zlamal-mu-zebra.html>.

Policie řeší brutální bitku v Ďolíčku! Hledá výtržníky, kteří přerušili derby. *ISport.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-1-liga-rocnik-2016-17/305944/policie-resi-brutalni-bitku-v-dolicku-hleda-vytrzniky-kteri-prerusili-derby.html>.

Přestřelka pokračuje. Opava s Baníkem se hádají, kdo může za řádění chuligánů. *ISport.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-domaci-souteze-druha-liga/297829/prestrelka-pokracuje-opava-s-banikem-se-hadaji-kdo-muze-za-radeni-chuliganu.html>.

Sparta i Slavia pykají za derby. Disciplinárka je potrestala za výtržnosti fanoušků. *ISport.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-1-liga-rocnik-2016-17/299863/sparta-i-slavia-pykaji-za-derby-disciplinarka-je-potrestala-za-vytrznosti-fanousku.html>.

Strhli plot, cihly házeli po baníkovcích. Opravu zaplatí Opava. *ISport.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-domaci-souteze-druha-liga/297820/strhli-plot-cihly-hazeli-po-banikovcich-opravu-zaplati-opava.html>.

Trest za pyrotechniku: Fanda Slavie nesmí na ligu a má stop v přeboru. *ISport.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-1-liga-rocnik-2016-17/295832/trest-za-pyrotechniku-fanda-slavie-nesmi-na-ligu-a-ma-stop-v-preboru.html>.

Utkání Jihlavy se Spartou vyhodnotila policie jako rizikové, připravuje se bezpečnostní opatření. *Týdeník policie.cz* [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://tydenikpolicie.cz/utkani-jihlavy-se-spartou-vyhodnotila-policie-jako-rizikove-pripravuje-se-bezpecnostni-opatreni/>.

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Věk respondentů</i>	37
<i>Tabulka 2: Pohlaví respondentů</i>	37
<i>Tabulka 3 :Vztah respondentů k fotbalovému fandění</i>	38
<i>Tabulka 4: Účast respondentů na fotbalovém pochodu</i>	38
<i>Tabulka 5: Účast respondentů při řádění fotbalových fanoušků na veřejnosti</i>	39
<i>Tabulka 6: Účast respondentů při fotbalovém řádění na stadionu</i>	39
<i>Tabulka 7: Výsledky otázky č. 4</i>	40
<i>Tabulka 8: Výsledky otázky č. 5</i>	40
<i>Tabulka 9: Výsledky otázky č. 6</i>	41
<i>Tabulka 10: Výsledky otázky č. 7</i>	42
<i>Tabulka 11: Výsledky otázky č.8</i>	42
<i>Tabulka 12: Výsledky otázky č. 9</i>	43
<i>Tabulka 13: Výsledky otázky č. 10</i>	43
<i>Tabulka 14: Výsledky otázky č. 11</i>	44
<i>Tabulka 15: Výsledky otázky č. 12</i>	44
<i>Tabulka 16: Výsledky otázky č. 13</i>	45
<i>Tabulka 17: Výsledky otázky č. 14</i>	45
<i>Tabulka 18: Výsledky otázky č. 15</i>	46
<i>Tabulka 19: Výsledky otázky č. 16</i>	46
<i>Tabulka 20: Výsledky otázky č. 17</i>	47
<i>Tabulka 21: Výsledky otázky č. 18</i>	48
<i>Tabulka 22: Výsledky otázky č. 19</i>	Chyba! Záložka není definována.

Příloha A

Dotazník – Postoje občanů k chování fotbalových fanoušků

Váš věk

Jste Muž Žena

Vztah k fotbalovému fandění:

Jste aktivní fotbalový fanoušek? Ano Ne

nebo

Považujete se „jen“ za fotbalového diváka? Ano Ne

nebo

Fotbalu nefandíte? Ano Ne

Zažil(a) jste osobně některou z následujících událostí?

Pochod fotbalových fanoušků městem Ano Ne

Řádění fotbalových fanoušků na veřejnosti Ano Ne

Řádění fotbalových fanoušků na stadionu Ano Ne

Jak si myslíte, že média interpretují následující způsoby jednání fanoušků?

4) Záměrné urážení hráčů

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

5) Záměrné urážení soupeřových fanoušků

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

6) Záměrné urážení hráčů kvůli barvě pleti

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

7) Záměrné poškozování vybavení stadionu

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

8) Záměrné poškozování veřejného majetku

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

9) Pití alkoholu na stadionu

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

10) Hlučné pochody fanoušků městem

Velmi špatně špatně trochu špatně vůbec špatně/nezveřejňováno

<i>11)Urážlivé výroky na stranu rozhodčích</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>12)Rvačky mezi fanoušky soupeřících klubů</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>13)Urážlivé výroky vůči policii</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>14)Urážlivé výroky na adresu trenérů a činovníku klubu</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>15)Vulgární výroky a popěvky</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>16)Vrhání předmětů na hrací plochu či aktéry hry</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>17)Vniknutí na hrací plochu bez povolení</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno
<i>18)Extremistické projevy (rasismus, antisemitismus, neonacismus)</i>			
Velmi špatně	špatně	trochu špatně	vůbec špatně/nezveřejňováno

Považujete za účinnou

Účinnější práce médií směrem k eliminaci násilí při fotbalových zápasech.

Určitě ne spíše ne spíše ano určitě ano